

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Začleňování dětí cizinců do mateřských škol

Vypracovala: Kateřina Nováková
Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková

Písek 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své závěrečné práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Písku dne 3. července 2021

Kateřina Nováková

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat PhDr. Olze Vaněčkové za její cenné rady, připomínky, trpělivost a metodické vedení při psaní bakalářské práce. Dále děkuji všem respondentům, za ochotu zapojit se do mého šetření. A v neposlední řadě také své rodině, která mě podporovala během celého studia.

Anotace

Název práce: Začleňování dětí cizinců do mateřských škol
Autor: Kateřina Nováková
Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková
Instituce: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky

Počet slov: 13892

Bakalářská práce se zabývá začleňováním dětí cizinců do mateřských škol. Toto téma je z důvodu stále se zvyšujícího množství cizinců u nás, velmi aktuální. Teoretická část je rozdělena do tří oblastí. Jsou zde vysvětleny důležité pojmy související s mým tématem. Například definice slova cizinec, xenofobie, adaptace, integrace atd. Prostor je věnovaný také legislativě upravující postavení dítěte cizince v České republice. A dále také zvláštnostem dítěte v předškolním věku a roli mateřské školy. Z poznatků teoretické části vychází část praktická, která se věnuje konkrétním zkušenostem učitelů/ učitelek mateřských škol. V rámci kvantitativního výzkumného šetření byl vytvořen dotazník, na který odpovídali především učitelky z jihočeského kraje. Díky datům vyplývajícím z výzkumného šetření byly zmapovány hlavní problémy, s jakými se učitelky během své praxe, v souvislosti s dětmi cizinci, setkávají. Dotazník se také zaměřil na metody usnadňující adaptaci dětem odlišné národnosti. Ze získaných informací byla vytvořena doporučení pro praxi.

Klíčová slova: začleňování, děti cizinců, mateřská škola, předškolní věk, cizinci, inkluze, dítě s odlišným mateřským jazykem, multikulturalismus, imigranti v České republice

Abstract

Thesis title: Integration children of foreigners into kindergartens
Author: Kateřina Nováková
Academic supervisor: PhDr. Olga Vaněčková
Institution: University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Pedagogy

Basic words count: 13892

The bachelor thesis deals with the integration children of foreign into kindergartens. This topic is very actual due to the ever-increasing number of foreigners in our country. The theoretical part is divided into three areas. Important terms related to my topic are explained here. For example, the definition of the word foreigner, xenophobia, adaptation, integration, etc. The space is also devoted to legislation regulating the position of the foreigner's child in the Czech Republic. And also the peculiarities of the child in preschool age and the role of kindergarten. The knowledge of the theoretical part is based on the practical part, which deals with the specific experience of kindergarten teachers. Within the framework of quantitative research survey was created a questionnaire which was mainly answered by teachers from the South Bohemian region. Thanks to the data resulting from the research survey, the main problems that teachers face during their practice, in connection with children of foreigners, were mapped. The questionnaire also focused on methods that facilitate adaptation to children of different nationalities. Recommendations for practice were created from the received information.

Key words: integration, child foreigner, kindergarten, preschool age, foreigners, inclusion , a child with another mother tongue, multiculturalism, immigrants in the Czech Republic

OBSAH

ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	5
1 DÍTĚ – CIZINEC A DALŠÍ DŮLEŽITÉ SOUVISEJÍCÍ POJMY	6
2 SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA	15
2.1 Školský zákon	15
2.1.1 Rámcové vzdělávací programy	17
2.1.2 Školní vzdělávací program	18
2.2 Inkluzivní vyhláška	18
2.3 Katalog podpůrných opatření	20
3 CHARAKTERISTIKA A ZVLÁŠTNOSTI DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU, ROLE MATEŘSKÉ ŠKOLY	22
3.1 Základní charakteristika dětí předškolního věku	22
3.1.1 Vývoj základních schopností a dovedností dětí předškolního věku	23
3.1.2 Kognitivní vývoj	24
3.1.3 Emoční vývoj a socializace.....	26
3.2 Role mateřské školy	27
3.3 Připravenost mateřské školy na děti s odlišným mateřským jazykem	29
3.4 Potenciální problémy	30
3.5 Podpora dětí cizinců – dětí s odlišným mateřským jazykem	31
PRAKTICKÁ ČÁST	32
1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	33
1.1 Cíl a zaměření výzkumného šetření	33
1.2 Metodologie výzkumného šetření	33
1.2.1 Metody výzkumu	34
1.2.2 Charakter výzkumného souboru a prostředí	34
1.2.3 Sběr dat	34
1.2.4 Etické aspekty	34
1.3 Prezentace a interpretace výsledků	35
2 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY A SHRUTÍ VÝSLEDKŮ	57
3 DISKUZE	60

3.1	Postup mateřských škol při začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem a doporučení	61
3.1.1	Postup některých mateřských škol.....	61
3.1.2	Konkrétní doporučení	63
ZÁVĚR	65
SEZNAM LITERATURY A OSTATNÍ ZDROJE	66
SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ	71
SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK	71
SEZNAM POUŽITÝCH SCHÉMAT	71
SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ	72
PŘÍLOHY	73

ÚVOD

Začlenění neboli stát se členem nějakého týmu či seskupení nebývá jednoduchý proces. Člověk za svůj život projde bezpočtem „začleňovacích“ procesů. Některá začleňování jsou formální, jiná ne. Pokud vezmeme v úvahu úplně to první, pak se jedná o začlenění se do nejužší rodiny. Následuje začlenění do mateřské školy, dále pak základní, popř. střední a vysoké školy. K dalšímu začlenění dochází v pracovním prostředí, popř. v pokročilém věku pak i v rámci domova pro seniory. K výčtu by se dali připojit také neformální začlenění v rámci kamarádských vztahů. Tato práce se bude zabývat prvním oficiálním začleněním – do mateřské školy. To je ovšem jeden úhel pohledu této práce. Téma je rozšířeno o problematiku cizinců.

Významnost a důležitost této problematiky je o to větší, že v České republice přibývá cizinců a každý rok se do mateřských škol hlásí víc nových dětí cizinců. Statistické údaje Českého statistického úřadu uvádí, že od roku 2004 do roku 2019 se počet cizinců žijících na území České republiky více než zdvojnásobil na poslední dostupnou hodnotu 595 881 osob. Data dále ukazují na největší zastoupení cizinců, které je tvořeno Vietnamci, Ukrajinci, Slováky, a Rusy.

Kdo měl příležitost pobývat v cizí zemi, ví, jak náročné je přizpůsobit se novému prostředí, kultuře, jazyku. Na druhou stranu došlo v České republice v roce 2016 k vydání inkluzivní vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, která stanovuje různá podpůrná opatření pro tyto žáky usnadňující složitý proces začleňování.

Název této práce zní *Začleňování dětí cizinců do mateřských škol*. Jejím cílem tedy je pojednat o už tak složitém procesu začleňování dětí do mateřských škol, které je ztíženo ještě tím, že se jedná o děti cizinců. Práce je z formálního hlediska rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické.

První část práce poslouží jako teoretická základna pro část praktickou. Hlavním cílem této první části práce je teoreticky pojednat o problematice dětí cizinců, které prochází procesem začleňování do kolektivu v mateřské škole z pohledu platné české legislativy. Je rozdělena

do dílčích kapitol, jejichž obsah je nezbytný při zpracování praktické části. Jednotlivé kapitoly se věnují následujícím oblastem.

První kapitola definuje především pojem dítě/žák-cizinec, dítě s odlišným mateřským jazykem, a další důležité související pojmy jako multikulturalismus, globalizace, etnikum, národ, národnostní menšina, xenofobie, adaptace, migrace-emigrant-imigrant či rozdíl v termínech integrace-inkluze-exkluze-segregace.

Druhá kapitola se zabývá legislativou související s problematikou začleňování dětí cizinců do mateřských škol. Jednotlivé podkapitoly se věnují školskému zákonu se zaměřením na rámcové vzdělávací programy. Dále inkluzivní vyhláškou, podporou dětí cizinců a dalšími podpůrnými opatřeními, která jsou pro tyto děti nabízena.

Ve třetí kapitole je prostor věnován základní charakteristice a zvláštnostem dětí předškolního věku a roli mateřské školy. V rámci základní charakteristiky se práce zabývá stručným vývojem základních schopností a dovedností dětí předškolního věku, kognitivním vývojem, emočním vývojem, socializací a hrou. Poslední dvě podkapitoly pojednávají o roli mateřské školy, připravenosti mateřských škol na děti s odlišným mateřským jazykem a potenciálních problémech, které mohou během adaptace nastat.

Stěžejní část práce spočívá v části praktické, která je věnována výzkumnému šetření zaměřenému na problematiku zkušeností učitelů/učitelek v mateřských školách se začleňováním dětí cizinců ve třídách. Anonymní dotazníkové šetření probíhalo v období od února 2019 do února 2021, zúčastnilo se ho 37 respondentů, kteří se vyjadřovali k celkem 13 uzavřeným, otevřeným a polootevřeným otázkám.

Poslední kapitola je věnována diskuzi a konkrétním krokům mateřských škol pro začlenění těchto dětí. Hlavním cílem praktické části práce bylo zmapovat zkušenosti učitelů/učitelek v mateřských školách se začleňováním dětí cizinců a na základě získaných výsledků vyvodit závěry a doporučení pro praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ – CIZINEC A DALŠÍ DŮLEŽITÉ SOUVISEJÍCÍ POJMY

Cílem této první kapitoly je pojednat o dítěti cizinci a dalších důležitých souvisejících pojmech. Mezi tyto jsou zařazeny například xenofobie, adaptace, rozlišení mezi pojmy migrace-imigrace-emigrace a pojmy integrace-inkluze-exkluze-segregace.

Dítě cizinec – dítě s odlišným mateřským jazykem

Dítě cizinec

Národní ústav pro vzdělávání definuje dítě (žáka) cizince jako žáka, jenž disponuje jiným než českým občanstvím. U dětí cizinců dochází k převzetí statusu cizince na základě druhu pobytu rodičů. Osoby s cizí státní příslušností se dělí podle druhu pobytu na:

- osoby s dlouhodobým pobytem;
- osoby s trvalým pobytem;
- žadatelé o azyl/azylanti.

Děti cizinců představující různorodou škálu od těch, kteří se na území České republiky narodily a čeština tak pro ně představuje rodný jazyk, až po ty, co se do České republiky dostaly v pozdějším věku a s češtinou se poprvé setkávají až ve školním prostředí.

Dítě s odlišným mateřským jazykem

Dítě s odlišným mateřským jazykem neboli OMJ je slovní spojení – obecnější termín, který se stále více používá. V této souvislosti jde státní občanství a místo narození stranou a do popředí se dostává skutečnost, že čeština pro dítě představuje druhý jazyk. Termínem OMJ se označují děti/žáci-cizinci, mající české státní občanství s omezenou nebo žádnou znalostí češtiny, české děti rodičů s českým státním občanstvím, které dlouhou dobu žily za hranicemi České republiky a děti, které žijí v České republice v rodině, kde se komunikuje jiným jazykem.¹

¹ Národní ústav pro vzdělávání. *DĚTI/ŽÁCI-CIZINCI A DĚTI/ŽÁCI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/ciz>

Český statistický úřad shromažďuje údaje o počtech cizinců pobývajících na území České republiky. K dispozici jsou údaje od roku 2004 do roku 2019, které jsou uvedeny v tabulce níže.

Tabulka 1: Cizinci v České republice – srovnání 2004 a 2019

	2004	2019
Cizinci bez azylantů	254 294	593 366
Trvalý pobyt	99 467	299 453
Přechodný pobyt občanů EU	27 479	152 783
Dlouhodobý pobyt	64 911	130 100
Dlouhodobé vízum	62 437	11 030
<i>Trvalý pobyt (%)</i>	<i>39,1</i>	<i>50,5</i>
<i>Přechodný pobyt občanů EU (%)</i>	<i>10,8</i>	<i>25,7</i>
<i>Dlouhodobý pobyt (%)</i>	<i>25,5</i>	<i>21,9</i>
<i>Dlouhodobé vízum (%)</i>	<i>24,6</i>	<i>1,9</i>
Cizinci včetně azylantů	255 917	595 881
Trvalý pobyt	99 467	299 453
Azyl	1 623	2 515
Přechodný EU/ Dlouhodobý pobyt	92 390	282 883
Dlouhodobé vízum	62 437	11 030
Cizinci s pobytem nad 12 měsíců	193 480	582 336
Trvalý pobyt	99 467	299 453
Přechodný EU/ Dlouhodobý pobyt	92 390	282 883
Obyvatelstvo ČR	10 220 577	10 693 939
<i>Podíl cizinců s pobytem nad 12 měsíců na obyvatelstvu ČR (%)</i>	<i>1,9</i>	<i>5,4</i>

Zdroj: vlastní zpracování dle²

Z údajů je patrné, že počet cizinců včetně azylantů činil v roce 2019 necelých 600 tisíc, což představuje více než dvojnásobný nárůst oproti roku 2004.

Nejvíce cizinců pochází z Ukrajiny (145 tis.), Slovenska (121 tis.), Vietnamu (62 tis.), Ruska (38 tis.), Polska (22 tis.), Německa (21 tis.), Bulharska (17 tis.) a Rumunska (17 tis.).

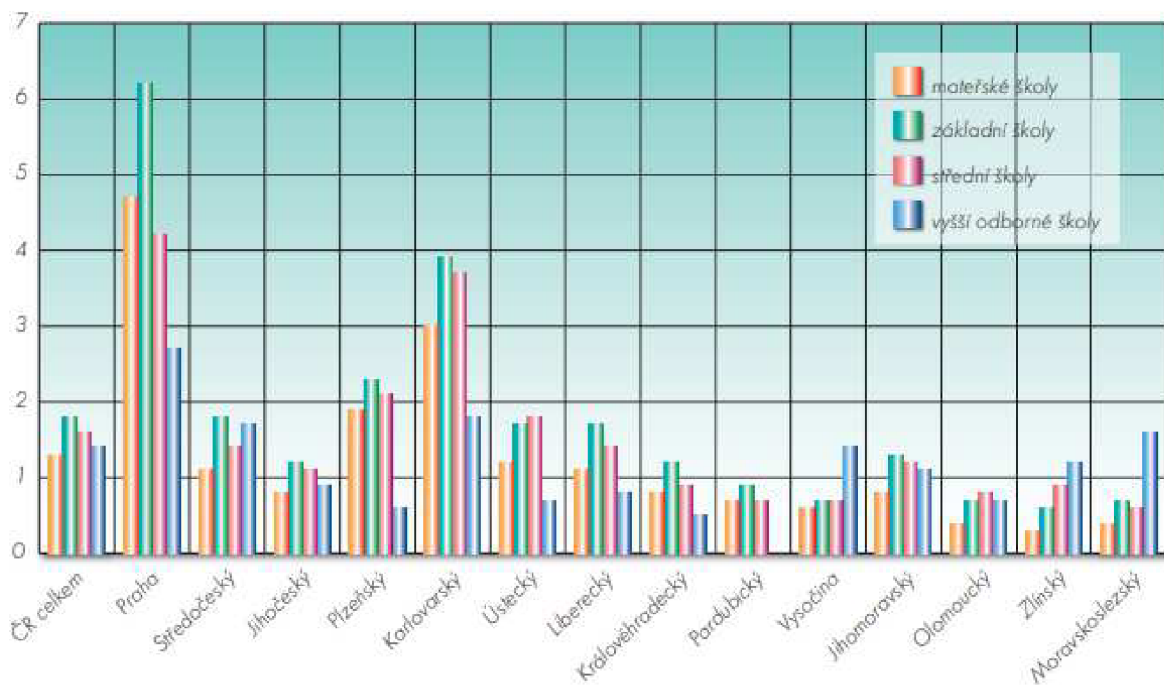
Necelých 600 tis. cizinců pobývá v České republice nad 12 měsíců, z toho nadpoloviční většina (téměř 300 tis.) získalo trvalý pobyt. Počet azylantů v České republice činí 2 515.³

² Český statistický úřad. *Data - počet cizinců* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/esu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

³ Tamtéž.

Následující tabulka znázorňuje podíly cizinců v mateřských, základních a středních školách v roce 2010.

Tabulka 2: Podíly cizinců v mateřských, základních a středních školách (na celkovém počtu dětí, žáků, studentů), 2010 (v %)

Zdroj:⁴

Ve školním roce 2010/2011 bylo zapsáno celkem 4 223 cizinců, z toho nejvíce tvořili Vietnamci (27,2 %), Ukrajinci (24,4 %), Slováci (15,3 %) a Rusové (7,3 %). Zbývajících 25,8 % připadalo na cizince z ostatních států.⁵

Multikulturalismus

Slovník cizích slov definuje multikulturalismus jako „zkoumání, srovnávání a názor na koexistenci různých sociokulturních a minoritních občanských skupin.“⁶

⁴ Projektový a autorský tým pod vedením RNDr. Michaely Kleňhové. *Krajská ročenka školství 2010* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2011 [cit. 2021-04-07]. ISBN 978-80-211-0618-5. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/krajska-rocenka-skolstvi>, s. 135.

⁵ Tamtéž.

⁶ Slovník cizích slov. *Pojem multikulturalismus* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/multikulturalismus>

Globalizace

Slovník cizích slov definuje pojem globalizace jako „proces mezinárodní, celosvětové integrace v důsledku směny světových názorů, statků, idejí a ostatních složek kultury: proces zvyšující propojenost, provázanost a vzájemnou závislost různých lokalit světa z hlediska sociálního, technologického, kulturního, politického, ekonomického atd.“⁷

Etnikum

Pojem pochází z řeckého slova ethos, což znamená kmen, rasa, národ. Etnikum představuje skupinu lidí mající společný původ, zpravidla společnou řeč a sdílí stejnou kulturu. Každé etnikum charakterizuje vlastní etnicita.⁸

Národ

Termín národ představuje „osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území.“⁹

Národnostní menšina

Slovní spojení národnostní menšina definuje odstavec první § 2 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů takto:

„(1) Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“¹⁰

⁷ Slovník cizích slov. *Pojem globalizace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/globalizace>

⁸ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-72-2, s. 18.

⁹ KREJČÍ, Jaroslav. Sociologická encyklopedie. *Národ* [online]. 2018 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/N%C3%A1rod>

¹⁰ ČESKO. fragment #f2221460 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273#f2221460>.

Xenofobie

Česká legislativa pojem xenofobie nezná. Xenofobie je subjektivním pocitem. Pojem má svůj původ v řeckých slovech xenos = příchozí a fóbos = fóbie, bázeň. Odtud lze xenofobii popsat jako strach z něčeho přicházejícího. Dnes je xenofobie vnímána jako strach z cizinců. Představuje záporný postoj k jiným lidem, jež pochází z nedůvěry, strachu, pocitů ohrožení.¹¹

Geist ve svém Sociologickém slovníku definuje xenofobii následovně. „*Označení (z řec. xénos – cizí, příchozí, cizinec, ale také najatý, námezdný; fóbos – bázeň, strach, úzkost) pro strach, a tím nenávisť vůči cizincům a všemu cizímu, resp. vůči všemu, co přichází z ciziny, příp. co je (pochází) mimo vlastní sociální útvar (skupinu, podnik, kmen, národ, stát atp.).*“¹²

Akademický slovník cizích slov pak uvádí, že xenofobie je „*odpor, nepřátelství, nedůvěra ke všemu cizímu; strach z cizinců i nenávisť k nim.*“¹³

Adaptace

Slovník cizích slov definuje termín adaptace jako přizpůsobení nebo změnu chování osoby či skupiny lidí v důsledku změny okolního prostředí.¹⁴

Integrace imigrantů a její zakotvení v klíčových dokumentech

Definici cizince poskytuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Ten v § 1 odst. (2) uvádí, že „*cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské*

¹¹ HÁJKOVÁ, Martina. *Xenofobie a rasismus: studijní opora*. Olomouc: Hanex, 2011. ISBN 978-80-7409-049-3.

¹² GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, [1993]. ISBN 80-85605-28-7, s. 560.

¹³ PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9, s. 818.

¹⁴ Slovník cizích slov. *Pojem adaptace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/adaptace>

unie. ¹⁵ Tzn., že cizinci se rozumí osoby mající státní občanství některé z členských zemí Evropské unie, dále také bipolité,¹⁶ apatridé¹⁷ a ti, kteří státní občanství měli, ale přišli o něj.¹⁸ Oproti tomu za cizince se nepovažuje ten, kdo má současně s českým občanstvím i jiné, cizí.

Mezi klíčovou dokumentací zabývající se integrací imigrantů lze zahrnout informace poskytnuté Ministerstvem vnitra České republiky, resp. dokumenty:

- Aktualizace koncepce integrace cizinců 2016 – Ve vzájemném respektu;
- Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu 2021.¹⁹

Dále pak zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR:

- Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2019;
- Roční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2019.²⁰

¹⁵ ČESKO. fragment #f1985067 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326#f1985067>

¹⁶ Mající vícečetné státní občanství.

¹⁷ Lidé bez státního občanství.

¹⁸ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1, s. 25.

¹⁹ Ministerstvo vnitra České republiky. *Základní dokumenty k integrační politice ke stažení* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

²⁰ Ministerstvo vnitra České republiky. *Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace* [online]. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocnizpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>

Další důležité informace o integraci cizinců poskytují oficiální stránky Ministerstva práce a sociálních věcí²¹ a web státní správy o integraci cizinců.²²

Neméně zajímavé informace podává zpráva z výzkumu o Integraci imigrantů v Česku.²³

Zrovna tak zpráva OECD o Integraci migrantů: Komise a OECD zveřejnily kontrolní seznam na podporu místních, regionálních a celostátních orgánů.²⁴

Migrace – emigrant – imigrant

Ministerstvo vnitra České republiky popisuje migraci jako „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná (cirkulární).“²⁵

Imigranta vnímá jako „cizince přicházejícího do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.“²⁶ Emigrant představuje opačný jev.

Komise pro udržitelný rozvoj charakterizuje migraci jako „prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. „na trvalo.““ Migrace představuje jednu z forem pohybování obyvatel

²¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Integrace cizinců* [online]. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/integrace-cizincu>

²² Cizinci.cz. *Vítejte na webu státní správy o integraci cizinců* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/>

²³ DRBOHLAV, Dušan a Ondřej VALENTA. MPI International Program. *Building an integration system* [online]. 2014 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/czechempl-policy.pdf

²⁴ Evropská komise. *Integrace migrantů: Komise a OECD zveřejnily kontrolní seznam na podporu místních, regionálních a celostátních orgánů* [online]. 2018 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_18_3321

²⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

²⁶ Tamtéž.

v rámci prostoru. Lze použít rovněž pojem mobilita neboli hybnost. Za migraci se nepovažují dočasné změny – z hlediska bydliště, dojíždění či vyjíždění nebo cestování.

Migrace se rozlišuje na vnitrostátní, kdy nedochází k překročení hranic určitého státu, a mezinárodní, kdy jsou státní hranice překročeny.²⁷

Integrace x inkluze x exkluze x segregace

Online slovník cizích slov označuje integraci za sjednocení, ucelení, splynutí, proces spojování ve vyšší celek, ale také začlenění, zapojení.²⁸

Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi vysvětluje propojenost a vzájemné rozdíly mezi pojmy inkluze a integrace. Považuje je za téměř totožné pojmy, přičemž inkluzi vnímá jako vylepšenou integraci, jakousi lepší variantu integrace. Poslední vysvětlení uvádí „*inkluzi jako naprosto odlišný přístup, který předpokládá zařazení všech dětí do běžné školy, neboť právo na vzdělání, tedy navštěvovat běžnou základní školu, je automatické.*“²⁹ Pěkným způsobem jsou pojmy vysvětleny na následujícím obrázku.

²⁷ Komise pro udržitelný rozvoj (CSD). *Migrace* [online]. 2010 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

²⁸ Slovník cizích slov. *Pojem integrace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>

²⁹ Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi. *CO JE INKLUZE VE ŠKOLE?* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>

Obrázek 1: Rozdíl mezi inkluzí, exkluzí, segregací a integrací

³⁰ Tamtéž.

2 SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA

Cílem této kapitoly teoretické části práce je pojednat o legislativě související se začleňováním dětí cizinců do mateřských škol. V práci bude uveden školský zákon, rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací programy a inkluzivní vyhláška. Důležité je také zmínit Katalog podpůrných opatření.

2.1 Školský zákon

Školský zákon neboli zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání obsahuje celkem 20 částí, které se jednotlivě věnují:

- obecným ustanovením;
- předškolnímu vzdělávání;
- povinnosti školní docházky a základnímu vzdělávání;
- střednímu vzdělávání;
- vzdělávání v konzervatoři;
- vyššímu odbornému vzdělávání;
- základnímu uměleckému, jazykovému a zájmovému vzdělávání;
- dalšímu vzdělávání ve školách;
- školským zařízením a školským službám;
- hmotnému zabezpečení, odměnám za produktivní činnosti a úplatě za vzdělávání a školské služby;
- školní právnické osobě;
- školskému rejstříku;
- financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu;
- řediteli školy a školského zařízení a školské radě;
- ministerstvu a české školní inspekci;
- působnosti územních samosprávných celků ve školství;
- přestupkům;
- společným, přechodným, zrušovacím a závěrečným ustanovením;
- účinnosti.

Z uvedeného zákona budou nyní podrobně rozebrány ty paragrafy, které se nejvíce dotýkají problematiky této práce. Mezi ně patří § 20 a dále, jak bylo uvedeno v textu výše, předškolnímu vzdělávání jsou ve školském zákoně vyhrazeny § 33-35.

§ 20 se věnuje vzdělávání cizinců a osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí

Hned první odstavec tohoto paragrafu stanovuje, že:

„(1) Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek.“

§ 33 stanovuje cíle předškolního vzdělávání

Citace paragrafu bude uvedena v následující kapitole.

§ 34 pojednává o organizaci předškolního vzdělávání v 11 odstavcích

Předškolní vzdělávání je určeno pro děti od 2-6 let. O přijetí rozhoduje ředitel mateřské školy. Umožňuje se přijetí dítěte do mateřské školy i v průběhu školního roku.

V § 34a je uvedena povinnost předškolního vzdělávání a způsoby jejího plnění v 6 odstavcích

Povinnost předškolního vzdělání se vztahuje na občany České republiky a jiného členského státu Evropské unie. Povinnost je dále rozšířena na cizince oprávněné k pobytu na území České republiky trvale či přechodně a účastníky řízení o azyl. Naopak povinnost předškolního vzdělávání nemají děti s hlubokým mentálním postižením.

Povinnost přihlásit dítě k předškolnímu vzdělávání má zákonný zástupce prostřednictvím zápisu. Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k předškolnímu vzdělávání prostřednictvím zápisu.

Předškolní vzdělávání se vyznačuje pravidelnou denní docházkou v pracovních dnech.

Dítě lze předškolně vzdělávat i jiným způsobem – individuálně, vzděláváním v přípravné třídě základní školy, vzděláváním v zahraniční škole na území České republiky.

§ 34b popisuje individuální vzdělávání dítěte v 7 odstavcích.

§ 35 se věnuje ukončení předškolního vzdělávání a podrobnostem o podmínkách provozu mateřské školy.³¹

2.1.1 Rámcové vzdělávací programy

Pod zkratkou RVP se skrývá označení Rámcové vzdělávací programy. RVP představují „obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání.“³² Do českého vzdělávání byl RVP zaveden školským zákonem, kde je uveden v § 4 Rámcové vzdělávací programy.

RVP stanovují především:

- konkrétní cíle, formu, délku a povinnou vzdělávací strukturu, organizační uspořádání daného vzdělávacího oboru včetně profesního profilu a podmínek průběhu a ukončení vzdělávání a zásad, kterými se tvoří školní vzdělávací programy;
- podmínky nezbytné pro žáky, kteří vyžadují speciální vzdělávací potřeby, včetně materiálního, personálního a organizačního zabezpečení a podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví.

Je potřeba, aby RVP odpovídaly nejnovějším poznatkům těchto oblastí:

- vědní disciplíny, které vzdělávání zprostředkovává;
- pedagogika a psychologie (účinné metody a organizační uspořádání vzdělávání odpovídající věku a stupni rozvoje vzdělávaného).

RVP jsou vydávány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy po projednání s ostatními odpovídajícími ministerstvy.³³

³¹ ČESKO. fragment #f2873536 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 4. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873536>

³² Národní ústav pro vzdělávání. *RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/trvp>

³³ Tamtéž.

Aktuálně platný RVP pro předškolní vzdělávání je účinný od 1.1.2018, který je dostupný ke stažení na internetovém odkaze <https://www.msmt.cz/file/45304/>.

V roce 2016 vešla v platnost vyhláška č. 27/2016 Sb., která zavedla podpůrná opatření pro znevýhodněné žáky. Rozděluje podpůrná opatření do stupňů, ty definuje a z nich pak vychází poradenství pro jednotlivé stupně.

Tato vyhláška je součástí této práce jako příloha a je jí věnován prostor i v následující podkapitole.

2.1.2 Školní vzdělávací program

Zkratka ŠVP znamená školní vzdělávací program. Do českého vzdělávání byl ŠVP zaveden školským zákonem, kde je uveden v § 5 Školní vzdělávací programy. Je potřeba, aby ŠVP byl v souladu s příslušným RVP.

Vzdělávání může být rozčleněno do předmětů či jiných ucelených celků (modulů).

ŠVP je vydáván ředitelem školy nebo školského zařízení, které uveřejní v místě školy/zařízení. ŠVP je přístupný každému zájemci, čímž nedochází k dotčení poskytování informací na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.^{34 35}

ŠVP si mateřská škola může uzpůsobit podle svých podmínek a zkušeností.

2.2 Inkluzivní vyhláška

Inkluzivní vyhláškou se rozumí vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Vyhláška má celkem 5 částí, které se jednotlivě věnují těmto oblastem:

- úvodní ustanovení;
- vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;

³⁴ Tamtéž.

³⁵ ČESKO. fragment #f1945938 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106#f1945938>

- zvláštní ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 zákona;*
- vzdělávání nadaných žáků;
- přechodná a závěrečná ustanovení.

* „(9) Pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny. Zařadit do takové třídy, studijní skupiny nebo oddělení nebo přijmout do takové školy lze pouze dítě, žáka nebo studenta uvedené ve větě první, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka nebo studenta nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření by samotná podpůrná opatření podle odstavce 2 nepostačovala k naplňování jeho vzdělávacích možností a k uplatnění jeho práva na vzdělávání. Podmínkou pro zařazení je písemná žádost zletilého žáka nebo studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka, doporučení školského poradenského zařízení a soulad tohoto postupu se zájmem dítěte, žáka nebo studenta.“³⁶

Z uvedených částí je pro potřeby této práce nejpodstatnější část druhá: vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, která je popsána ve 4 hlavách a § 2-17:

- obecná ustanovení:
 - § 2 stanovuje podpůrná opatření;
- zvláštní ustanovení o některých podpůrných opatřeních:
 - § 3 a 4 se týká individuálních vzdělávacích plánů žáka se speciálním vzdělávacími potřebami;
 - § 4a se zabývá pedagogickou intervencí;
 - § 5 pojednává o asistentovi pedagoga;
 - § 6 popisuje poskytování podpůrných opatření žáku používajícímu jiný komunikační systém než mluvenou řeč;
 - § 7 je věnován tlumočnickovi českého znakového jazyka;
 - § 8 pojednává o přepisovateli pro neslyšící;
 - § 9 vymezuje působení dalších osob poskytujících podporu;

³⁶ ČESKO. fragment #f2873536 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 4. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873536>

- postup v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření:
 - § 10 se zabývá podrobnostmi k poskytování podpůrných opatření prvního stupně školou;
 - § 11 a 12 se týkají postupu před přiznáním podpůrných opatření druhého až pátého stupně;
 - § 13-15 jsou věnovány zprávě a doporučení za účelem stanovení podpůrných opatření;
 - § 16 upravuje postup při poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně;
- organizace vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními, kterému se věnuje § 17.³⁷

Přehled podpůrných opatření k této vyhlášce je uveden v příloze č. 1.

2.3 Katalog podpůrných opatření

Katalog podpůrných opatření byl vytvořen pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění. Tento katalog představuje komplexní manuál, rozdělený do 8 částí, který mohou využít jak žáci, tak i vyučující, rodiče a další zájemci, přináší ucelený přehled možných prostředků podpory vzdělávání. Jedná se o části věnující se následujícím oblastem:

- mentální postižení nebo oslabení kognitivního výkonu;
- tělesná postižení a závažná onemocnění;
- narušení komunikačních schopností;
- poruchy autistického spektra nebo vybraná psychická onemocnění;
- zrakové postižení nebo oslabení zrakového vnímání;
- sluchové postižení nebo oslabení sluchového vnímání;
- sociální znevýhodnění.

³⁷ ČESKO. fragment #f5742225 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#f5742225>

Elektronická verze katalogu je k dispozici na internetovém odkaze <http://katalogpo.upol.cz/>, kde je umožněno procházet jednotlivé oblasti nebo také vyhledávat dle konkrétního zájmu – část katalogu, oblast podpory či cílové skupiny.³⁸

³⁸ Univerzita Palackého v Olomouci. *Katalog podpůrných opatření* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/>

3 CHARAKTERISTIKA A ZVLÁŠTNOSTI DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU, ROLE MATEŘSKÉ ŠKOLY

Cílem této kapitoly je pojednat o charakteristice a zvláštostech dětí předškolního věku a roli mateřské školy. Kapitola je pro lepší přehlednost rozdělena do dílčích podkapitol, které se jednotlivě věnují základní charakteristice dětí předškolního věku, vývoji základních schopností a dovedností, kognitivnímu vývoji, emočnímu vývoji a socializaci, hře a roli mateřské školy.

Předškolní věk je možné chápat ve dvojitěm pojetí – širokém a úzkém. V tom širokém zahrnuje celé období života dítěte od jeho narození až po vstup do školy. V tom úzkém se jedná o věk mateřské školy.³⁹ To znamená přibližný věk dítěte od 3 do 6 let. Pro účely této práce zabývající se začleňováním dětí cizinců do mateřských škol bude směřodatný předškolní věk v úzkém pojetí.

3.1 Základní charakteristika dětí předškolního věku

U dítěte v předškolním věku dochází k dospívání všech stránek – tělesné, pohybové, intelektové, citové a společenské. Dítě se vyznačuje aktivitou, podněty si opatřuje díky vlastnímu úsilí na základě svého zájmu.

Začleňuje se po kulturní stránce – jí přiborem, používá tužku a papír. Výslovnost se nevyznačuje dokonalostí, ale s prvními básničkami a písničkami postupuje vývoj řeči rychle a než dítě vstoupí do školy, disponuje všemi formami větné skladby. Dítě začíná formulovat své myšlenky v některých případech složitě, což může působit překvapivě.

Předškolní děti mají rády pohádky, hry se vyznačují neotřelou fantazií. Dochází k vytvoření prosociálních vlastností – souhra, spolupráce, soucit, strast, společná zábava, první přátelství.

Dítě se vyznačuje sugestibilitou, kdy si snadno osvojuje návyky typické pro prostředí, ve kterém vyrůstá – hygienické, pracovní, společenské.

³⁹ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0, s. 87.

Jedná se o věk, kdy nejlépe dochází k přijímání všech zvláštností a nápadností ostatních dětí.⁴⁰

Předškolní věk označuje vývojová psychologie jako věk hry a přípravy na školu, kdy dochází ke stabilizaci vlastní pozice ve světě osvojování si odpovědnosti za své činy. Vyznačuje se velkou iniciativou, obrovskou energií, nadšením, zvědavostí, pohybem. Pro toto období jsou typické pojmy jako egocentrismus, experimentování, lpění na vlastním názoru, velká představivost, chuť poznávání světa, komunikace. Při aktivitách dítě sleduje konkrétní cíl. Dochází k rozvoji činnosti, spolupráce, pracovního chování a zlepšování systematickosti a vytrvalosti. Dále dochází k rozvoji slovní zásoby, rozvoji intelektu, lepšímu řešení problémů a plánování dopředu. Děti se vyznačují pevným přesvědčením o pravdivosti vlastních názorů, uvědomují si potřeby ostatních. I přes touhu po vlastní nezávislosti je potřeba je ujistit o pomoci dospělého.⁴¹

3.1.1 Vývoj základních schopností a dovedností dětí předškolního věku

Ve 3 letech dítě umí chodit a pohybovat se jako dospělí. Následující období, tedy období předškolního věku se nese v duchu ne tak nápadných, byť stále velice významných změn. Motorický vývoj lze „označit jako stále zdokonalování, zlepšenou pohybovou koordinaci, větší hbitost a eleganci pohybů.“⁴² Předškolní dítě se vyznačuje soběstačností – umí se samo najíst, svléknout a obléknout (s malou pomocí), obuje si botičky, umyje si ruce. Rozvíjí se zručnost díky hrám a kresbě.

Rozvíjí a zdokonaluje se řeč. Rozšiřuje se slovní zásoba, mizí patlavost. Začíná užívat řeč pro regulování vlastního chování.⁴³

⁴⁰ MATEJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-0870-6, s. 140.

⁴¹ KOLAŘÍKOVÁ, Marta. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7, s. 11.

⁴² LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0, s. 88.

⁴³ Tamtéž, s. 88-90.

Hrubá motorika

V rámci hrubé motoriky dochází ke zdokonalování. Pohybová koordinace, rychlost, plynulost, pohotovost, ladnost a obratnost jsou lepší než v předchozí vývojové etapě. Děti se vyznačují větší hbitostí. Hrubá motorika umožňuje větší samostatnost. Dochází k osvojení aktivit jako jízda na tříkolce, koloběžce, kole, plavání, lyžování, bruslení.⁴⁴

Jemná motorika

Do jemné motoriky se řadí grafomotorika (pohybová aktivita v rámci grafických činností), logomotorika (pohybová aktivita v rámci artikulované řeči), mimika (pohyby obličeje), oromotorika (pohyb ústní dutiny), vizomotorika (pohybová aktivita vyžadující zrakovou zpětnou vazbu).⁴⁵

3.1.2 Kognitivní vývoj

Vnímání

Vnímání představuje důležitý předpoklad pro rozvoj dalších kognitivních schopností.

Zrak

Dochází ke zlepšení zrakové ostrosti, zlepšuje se schopnost rozeznávat různé barevné odstíny. Dítě má umět přiřadit, ukazovat a pojmenovávat barvy včetně různých odstínů.

Sluch

Dítě postupně analyzuje nejrůznější sluchové podněty, dochází k rozvoji citlivosti pro melodii a rytmus. Dítě by mělo být schopné orientace pouze sluchem. Má rozlišovat zvuky podobné od stejných, rozpoznat předměty podle zvuku.

Chuť a čich

I chuť a čich se zdokonalují – rozlišují se chutě sladké, slané, kyselé a hořké.

⁴⁴ KOLAŘÍKOVÁ, Marta. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7, s. 12-13.

⁴⁵ Tamtéž, s. 13.

Hmat

Souvisí s rozvojem jemné motoriky a pohybové koordinace. Dítě předškolního věku má umět rozpoznat předměty po hmatu, rozlišit různé materiály.

Vnímání prostoru

Vnímání prostoru je u předškolního dítěte charakteristické egocentrismem. Prostorové vztahy jsou špatně odhadnutelné, dochází k přeceňování velikosti nejbližších předmětů a podceňování velikosti předmětů vzdálených. Rozezná nahoře-dole, první-poslední, zatím nezvládá rozdíl vlevo-vpravo.

Vnímání času

Vnímání času vyžaduje dostatek času. Nejdříve dochází k rozeznání dříve a později a před a po. Dny v týdnu umí členit, obsahu delších časových úseků nerozumí (týden, měsíc, ...). Ve 4 letech vnímá rozdíl mezi minulostí, současností a budoucností.

Pozornost

Pozornost předškolního dítěte je snadno unavitelná, nestálá a přelétavá. V průběhu dne dochází k jejímu kolísání a ovlivnění momentálním fyzickým či psychickým stavem.

Paměť

Vývoj paměti probíhá v rovinách:

- explicitní sémantická paměť – dochází ke zvyšování kapacity paměti, rychlejší zapamatování informací, dítě si pamatuje více věcí a s oblibou hraje paměťové hry (pexeso);
- explicitní epizodická paměť – souvisí s uvažováním a ukládáním informací různě získaných; zapamatování pomáhají otázky, obrázky, fotografie;
- autobiografická paměť – k jejímu rozvoji dochází v momentě uvědomění vlastních zážitků; to souvisí s pochopením, že vzpomínky jsou záležitostí minulého období, kterého dítě bylo součástí;
- implicitní procedurální paměť – k jejímu rozvoji dochází bez podstatnějších kvalitativních skoků; dítě si bezděčně zapamatovává nejrůznější činnosti – že se jí přiborem, pije ze skleničky, jak se jezdí na koloběžce.

Matematické představy

U předškolních dětí dochází k chápání základních matematických vztahů a rozvoji matematických dovedností. Dokáže pojmenovat čísla bez představy konkrétního počtu. Začínají rozumět rozdílům v malý-velký, krátký-dlouhý, nižší-vyšší, všechny, některé, žádné, nic, o jeden víc. V případě přidání dochází k navyšování počtu a opačně. V průměru zvládne spočítat přibližně deset předmětů.

Rozvoj komunikačních dovedností

K rozvoji řeči dochází po kvantitativní i kvalitativní stránce. Řeč znamená zdroj poznávání. Ideální způsob rozvoje řeči je díky hrám. Dítě se vyznačuje komunikativností, četnými dotazy, aktivním snažením získat informace od dospělých. Přichází druhé „ptací“ období typické otázkami *proč* a *jak*. Tříleté dítě disponuje slovní zásobou přibližně tisíc slov, která se může až zpětinásobit. Verbální vyjadřování je víc komplexní a řeč srozumitelnější. Dochází k „samomluvě.“ S postupem času dochází i ke skloňování a časování a zlepšení gramatických pravidel. Poměr řeč a myšlení může být v nesouladu, kdy řeč zaostává za myšlením nebo myšlení je na vyšší úrovni než řeč. Úsměvné je, že předškoláci spolu sice hovoří, ačkoliv se spíš jedná o dva monology.⁴⁶

3.1.3 Emoční vývoj a socializace

V rámci emočního vývoje a socializace se rozlišují 3 vývojové aspekty:

- vývoj sociální reaktivity neboli různorodých emočních vztahů k nejbližším a vzdálenějším lidem;
- vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací představuje vývoj norem, které si dítě postupně osvojuje; tyto normy získává od dospělých prostřednictvím příkazů a zákazů; tyto normy mají za úkol usměrnit individuální chování dítěte;
- osvojování sociálních rolí představuje osvojování chování a postojů, které se očekávají od jedince společností s ohledem na věk, pohlaví, společenské postavení atd.; „*nejde tu tedy pouze o jednotlivou povolenou či zakázanou činnost, ale o celek*

⁴⁶ KOLAŘÍKOVÁ, Marta. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7, s. 17-28.

*navzájem souvisejících, smysluplných činností určených postavením ve skupině;*⁴⁷ každý dospělý jedinec v sobě zahrnuje více rolí (otec v rodině, manžel, syn, zeť, vedoucí, podřízený, spolupracovník atd.), od předškolních dětí je vyžadováno plnění rozličných rolí (doma a kolektiv dalších dětí).⁴⁸

3.2 Role mateřské školy

Po společensko-politických změnách v roce 1990 došlo u mateřských škol k proměně směrem „*od kolektivně stanovených cílů zaměřených na dosažený věk a školní metody práce v jednotné mateřské škole k dítěti a jeho individuálním potřebám citovým, socializačním a vzdělávacím. Otevřely svou práci rodinám a uvolnily prostor pro vstup alternativních směrů do našeho výchovně vzdělávacího působení.*“⁴⁹

Role dnešní mateřské školy je definována zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Předškolnímu vzdělávání jsou věnovány § 33 – 35. Hned § 33 uvádí cíle předškolního vzdělávání následovně:

*„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“*⁵⁰

Podrobně se tomuto tématu zabývajícímu se související legislativou věnuje kapitola č. 2 SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA.

⁴⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0, s. 94.

⁴⁸ Tamtéž, s. 93-94.

⁴⁹ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1, s. 83.

⁵⁰ ČESKO. fragment #f2873536 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 4. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873536>

Cíl předškolního vzdělávání tedy spočívá v harmonickém vývoji dětské osobnosti, nabídnutí podnětného a přiměřeného stimulačního prostředí, umožnění rozvoje vědomostí, dovedností a návyků umožňujících dítěti být úspěšný ve škole. Co nejdřívejší započatí předškolního vzdělávání je nezbytné pro děti pocházející z nepodnětného prostředí, kde hrozí sociální exkluze.

Díky předškolnímu vzdělávání se dítě lépe adaptuje na prostředí základní školy. Vstup do mateřské školy znamená pro dítě první kontakt s institucí. Mateřská škola umožňuje rozvolnění vázanosti na rodinu a dospělé jedince. Emoční a sociální zralost signalizuje schopnost tohoto odpoutání se. V mateřské škole dítě přichází do styku s cizí autoritou, seznamuje se, jak funguje kolektiv. Vlivem většího množství dětí jsou děti nuceny postupnému učení se dělit se o přízeň autority s ostatními dětmi. Učí se odložení vlastních okamžitých přání, začínají si uvědomovat potřeby ostatních a zvládat vlastní egocentrismus. Chápe existenci norem a zvyklostí, které má tendenci překračovat za současného pozorování reakce dospělých. Učí se společenským pravidlům a zdvořilosti. Mateřská škola převážně většině dětí prospívá. Případná zklamání či špatné zkušenosti znamenají přínos ve formě nové zkušenosti.

Dítě se učí nové role – vrstevník, kamarád, žák mateřské školy. Každá role je jiná a jedinečná a vyžaduje jiné jednání, myšlení, vnímání a povinnosti. Umožňují zažívat různé situace. Hra se stává kooperativní.

Typické jsou spontánní hádky, posmívání, žalování, vychloubání, soupeření. Výjimku netvoří ani agrese a provokace. Na konflikty je nutno pohlížet z pozitivního hlediska – děti se naučí zvládnout frustraci, dochází k rozvoji asertivity a obrany.

Dalšími typickými projevy dětí v předškolním vzdělávání jsou seznamování se, společné hraní.

V předškolním vzdělávání je usilováno o komplexní rozvoj – vhodné je tzv. prožitkové učení, tzn. didaktický styl učení, kdy se děti samy učí spontánně prostřednictvím prožitků a zkušeností. V tomto smyslu je mateřská škola po rodině druhým nejvýznamnějším prostředím, kde dochází k sociálně-emočnímu učení.

Důležitým prvkem v předškolním vzdělávání je iniciativa dítěte. Dítě se má do činností zapojit samo, aktivně, na základě vlastních popudů (zásada spontaneity). Zásada komunikativnosti spočívá v úkolech, jež jsou uloženy celé skupině a mají vést k rozvoji spolupráce, naučení se dělení o materiál a rozdělení práce. Zásada tvořivosti se vyznačuje

možností rozhodnout se mezi nabízenými tématy, umožnění experimentování a hledání více řešení. Zásada konkrétnosti a celostnosti spočívá v zapojení více smyslů najednou.⁵¹

Roli mateřské školy lze vnímat i jako službu:

- dítěti – snaží se o nalezení a rozvinutí jeho dispozic v celé řadě oblastí jeho osobnosti;
- rodině – v oblasti rodiny mateřská škola pomáhá jednak se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností, jež umožní lepší začlenění dítěte do své věkové skupiny, jednak rodičům při profesním uplatnění;
- společnosti – v této oblasti poskytuje mateřská škola každému jedinci užitečné vzdělání a celkovou způsobilost pro život a lidské soužití, což je pro společnost žádoucí.⁵²

3.3 Přípravenost mateřské školy na děti s odlišným mateřským jazykem

Internetové stránky inkluzivniskola.cz se zabývají začleňováním dětí s odlišným mateřským jazykem do kolektivu mateřské školy, kde uvádí několik typů, jak mateřskou školu připravit na příchod dítěte s OMJ.

Jak sami uvádí, začlenění dítěte do kolektivu hraje zásadní roli a velkou měrou ovlivňuje jazykový rozvoj. Děti je potřeba vést ke vzájemnému tolerování, vstřícnosti a respektu. To nespočívá v pouhé připravenosti dětí na odlišnosti, ale i ve výchově k základní slušnosti a přátelskému přístupu obecně. To má zajistit prevenci vyloučení některého člena třídy z dětského kolektivu. Je potřeba, aby učitel nekompromisně vyžadoval ohleduplné chování jednoho k druhému a šel dětem příkladem. Doporučují podporu a ocenění pozitivního chování oproti trestání toho nevhodného. Začleňování dítěte s OMJ je potřeba se věnovat

⁵¹ KOLAŘÍKOVÁ, Marta. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7, s. 36-37.

⁵² KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1, s. 89.

ještě před jeho příchodem, kdy platí zlaté pravidlo, že je vždy výhodnější problémům předcházet než řešit jejich následky.

Konkrétní tipy na přípravu mateřské školy na děti s odlišným mateřským jazykem:

- připravit třídu na příchod dítěte s OMJ;
- určit novému dítěti patrona;
- umístit dítě do vhodné třídy
- zapojit rituály, které podporují kolektiv;
- plánovat a realizovat vhodné aktivity;
- podporovat začlenění dítěte s OMJ do kolektivu;
- zpracovat s dětmi pravidla chování v mateřské škole.⁵³

3.4 Potenciální problémy

U dětí s OMJ dochází k vytržení z vlastních kořenů, izolovanosti, frustraci, kulturnímu šoku, únavě a demotivování. U některých se může objevit tzv. tiché období, kdy přestanou mluvit nebo mluví jen šeptem. U jiných dětí může dojít naopak k rychlé snaze získat ztracené postavení a jazykovou bariéru řeší neverbálním projevem. Tyto příznaky se označují jako vykořenění, u kterého se projevují tyto pocity:

- Emocionální mix, kdy se děti současně bojí a těší;
- Kulturní šok, který se projevuje pocity deprese, zmateností a frustrací; děti mohou reagovat různě – uzavřít se světu, být apatičtí nebo naopak agresivní;
- Izolace, osamělost, kterou zpočátku trpí všechny děti, některé i delší dobu;
- Bezmocnost, zranitelnost – k těmto pocitům dochází v cizím prostředí s cizím jazykem, dochází k ohrožení pocitů bezpečí a pohodlí;
- Vyčerpání, ke kterému dochází v novém prostředí po psychické i fyzické stránce;
- Akademické problémy, neúspěšnost – úspěchy přichází pomaleji, což ovlivňuje motivaci, největší dopad má tento bod pro snaživé a ambiciózní žáky;

⁵³ Inkluzivní škola.cz. *ZAČLENOVÁNÍ DO KOLEKTIVU MŠ* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/zaclenovani-do-kolektivu-ms>

- Tlak na asimilaci – vzhledem k dlouhodobé homogenosti české společnosti, se mnoho lidí domnívá, že by se cizinci měli českému způsobu života 100 % přizpůsobit;
- Rezistence na změnu, ke které mohou vést všechny výše uvedené body, což se projeví odmítáním češtiny, zapojování do aktivit a nemluvností;
- Potřeba integrace obou světů spočívá v potřebě propojenosti svého původního světonázoru a zkušeností s novým.⁵⁴

3.5 Podpora dětí cizinců – dětí s odlišným mateřským jazykem

Na žáky s OMJ se vztahuje vyhláška č. 27/2016 Sb., příloha č. 1 – první 3 stupně podpůrných opatření, které jsou uvedeny v příloze č. 2 této práce.

⁵⁴ Inkluzivní škola.cz. *VYKORĚNĚNÍ A REAKCE NA NĚ* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vykoreneni-a-reakce>

PRAKTICKÁ ČÁST

1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

1.1 Cíl a zaměření výzkumného šetření

Tato práce se zabývala tématem problematiky začleňování dětí cizinců do mateřských škol. Toto téma bylo zvoleno z důvodu jeho stále větší aktuálnosti, kdy se počet cizinců, a tedy i dětí s odlišným mateřským jazykem v České republice neustále zvyšuje. Z toho důvodu je této problematice důležité věnovat náležitou pozornost, aby se usnadnilo těmto dětem začleňování do kolektivu českých dětí, učitelům a učitelkám v mateřských školách práce s těmito dětmi a rodičům starosti.

Cílem výzkumu bylo zmapovat zkušenost učitelů/učitelek v mateřských školách s dětmi cizinců. V této práci byly stanoveny 2 klíčové cíle:

Cíl č. 1: Zmapovat zkušenosti učitelů/učitelek v mateřských školách s dětmi cizinců.

Cíl č. 2: Na základě výsledků průzkumu vytvořit doporučení pro praxi.

Pro splnění vytyčených cílů práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Otázka č. 1: Jaká je praxe respondentů (učitelů/učitelek) v mateřských školách?

Otázka č. 2: Jaké jsou národnosti žáků, se kterými se respondenti v mateřských školách setkávají?

Otázka č. 3: Jak se adaptují děti jiné národnosti v mateřských školách?

Otázka č. 4: Jaká je připravenost respondentů na práci s dětmi cizinců v mateřských školách, absolvovaná školení?

Otázka č. 5: Co by respondentům ulehčilo jejich práci s dětmi a rodiči cizinců?

1.2 Metodologie výzkumného šetření

Na stanovené výzkumné otázky jsem se rozhodla získat odpovědi kvantitativním přístupem. Byl vytvořen dotazník, jehož součástí je celkem 13 otázek, přičemž některé z nich umožňují více odpovědí. Dotazníkové šetření se týká problematiky zkušeností respondentů s dětmi jiných národností ve vlastních třídách mateřských škol.

1.2.1 Metody výzkumu

K získání potřebného množství údajů byla zvolen kvantitativní přístup, metoda dotazování a technika dotazníku. Dotazník byl vlastní konstrukce.

Celkem bylo vyplněno 37 dotazníků, totožný počet bylo možné použít pro analýzu.

K vyhodnocení získaných údajů byly využity programy MS Excel a MS Word. Data byla zpracována do přehledných tabulek a grafů, jejichž výsledky byly následně interpretovány. Veškeré odpovědi byly zpracovány v programu MS Excel do přehledných tabulek a grafů.

1.2.2 Charakter výzkumného souboru a prostředí

Výzkumný soubor byl tvořen učiteli/učitelkami v mateřských školách mající zkušenost s dětmi (žáky) jiných národností ve své třídě. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 37 respondentů. Respondenti byli osloveni prostřednictvím sociální sítě určené k vzájemnému poradenství mezi učiteli MŠ. Několik dotazníků bylo osobně předáno v papírové podobě v mateřských školách v Písku.

1.2.3 Sběr dat

Sběr dat probíhal v období od 24. února 2019 do 5. února 2021. Ke sběru dat byl využit internetový nástroj pro vytvoření online dotazníku survio.com. Celé znění dotazníku je možné najít na tomto odkaze <https://www.survio.com/survey/d/P6Q2A0Q4W6A7G8H3S>. K vyhodnocení dat došlo v době od 6. února 2021 do 29. března 2021.

1.2.4 Etické aspekty

Respondenti byli ubezpečeni o anonymitě šetření. Výsledky sloužily pouze účelům zpracování této práce zabývající se zkoumanou problematikou. Práce poskytuje pouze sumarizované informace týkající se problematiky začleňování. Nikde v práci nefigurují žádné osobní nebo jinak konkrétní údaje.

1.3 Prezentace a interpretace výsledků

Položka č. 1: Kolik let pracujete v mateřské škole?

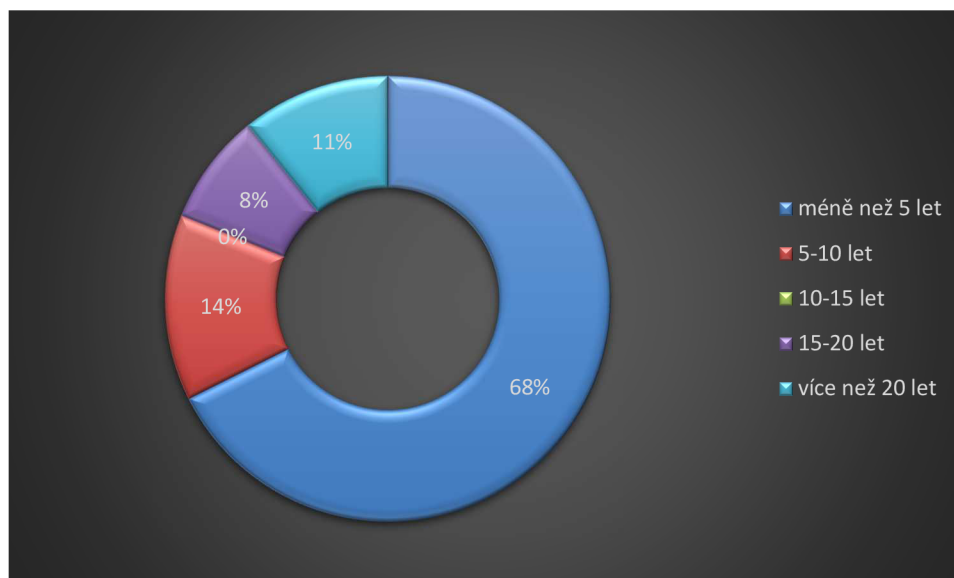
Tabulka 3: Praxe respondentů v mateřské škole

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
méně než 5 let	25	68 %
5-10 let	5	14 %
10-15 let	0	0 %
15-20 let	3	8 %
více než 20 let	4	11 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z celkového počtu 37 (100 %) dotázaných respondentů se nejčastější odpověď s délkou praxe v mateřské škole do 5 let vyskytla u 25 respondentů (68 %). Druhou nejčastější odpověď představovala délka praxe v rozmezí od 5 do 10 let, kterou uvedlo celkem 5 respondentů (14 %). Více než 20 let pracují v mateřské škole 4 dotázaní respondenti (11 %). V rozmezí 15-20 let pracují v mateřské škole 3 respondenti (8 %). Ani jeden z oslovených respondentů nepracuje v mateřské škole v časovém období mezi 10-15 lety.

Graf 1: Praxe respondentů v mateřské škole

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 2: S žáky, jakých národností jste se v MŠ setkal/a? (označte prosím všechny správné odpovědi)

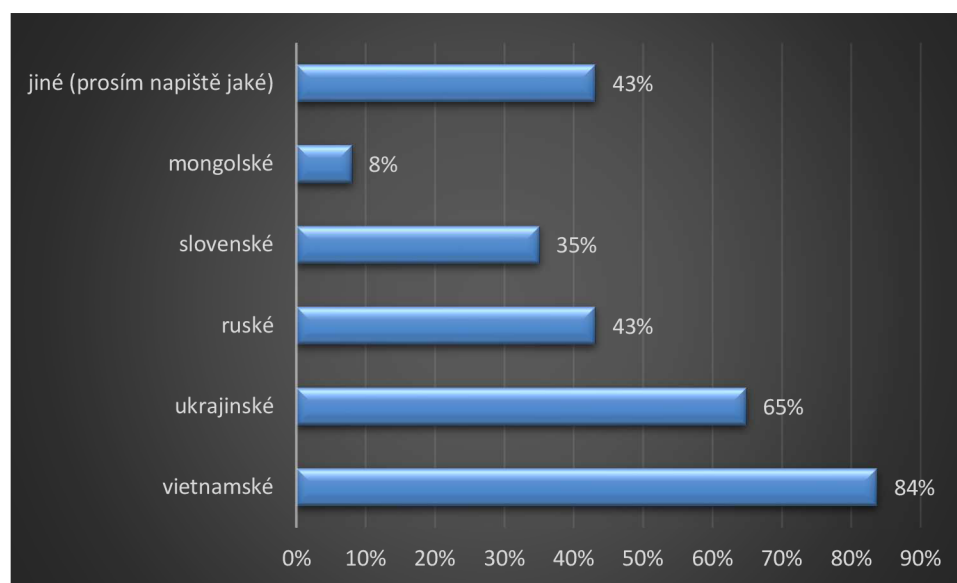
Tabulka 4: Národnosti žáků, se kterými se respondenti setkali v MŠ

Odpověď	Absolutní četnost	Podíl
vietnamské	31	84%
ukrajinské	24	65%
ruské	16	43%
slovenské	13	35%
mongolské	3	8%
jiné (prosím napište jaké)	16	43%

Zdroj: vlastní zpracování

Na tuto výzkumnou položku, zjišťující, s jakými národnostmi žáků se respondenti v rámci mateřských škol setkali, bylo možné vybrat více odpovědí. Nejčastější výskyt zaznamenala odpověď setkání s vietnamskou národností, kterou uvedlo 31 respondentů představující 84 % podíl. Druhou nejčastější odpovědí bylo setkání s národností ukrajinskou, kterou poskytlo celkem 24 respondentů představujících 65 % podíl. Setkání s ruskou národností s četností výskytu u 16 respondentů (43 % podíl) představuje třetí nejčastější odpověď. 13 respondentů (35 % podíl) uvedlo setkání se slovenskou národností a pouhý 8 % podíl (3 respondenti) se setkali s národností mongolskou. Zajímavou skupinu tvoří odpověď jiné, na kterou odpovědělo 16 respondentů tvořící 43 % všech odpovědí. Rozbor jednotlivých jiných národností bude uveden v samostatné tabulce a grafu.

Graf 2: Národnosti žáků, se kterými se respondenti setkali v MŠ

Zdroj: vlastní zpracování

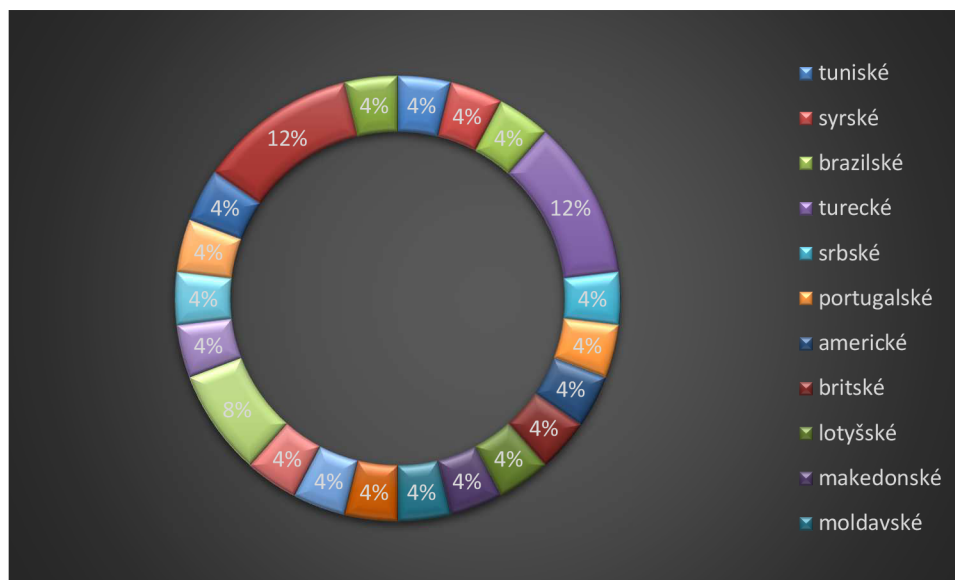
Tabulka 5: Jiné národnosti dětí, se kterými se setkali respondenti

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
tuniské	1	4 %
syrské	1	4 %
brazilské	1	4 %
turecké	3	12 %
srbské	1	4 %
portugalské	1	4 %
americké	1	4 %
britské	1	4 %
lotyšské	1	4 %
makedonské	1	4 %
moldavské	1	4 %
gruzínské	1	4 %
korejské	1	4 %
německé	1	4 %
francouzské	2	8 %
japonské	1	4 %
litevské	1	4 %
arabské	1	4 %
čínské	1	4 %
romské	3	12 %
alžírské	1	4 %
Celkem	26	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z poskytnutých odpovědí vyplynulo, že respondenti, kteří uvedli setkání i s jinými národnostmi než z možností v předešlé odpovědi, se setkali s celkem 21 dalšími národnostmi dětí. Ve 3 případech (12 %) se jednalo o národnost tureckou a stejný počet zaznamenala národnost romská. 2 respondenti (8 %) uvedli setkání s francouzskou národností. Zbylé národnosti uvedené v tabulce výše i grafu níže byly ojedinělé.

Graf 3: Jiné národnosti dětí, se kterými se setkali respondenti

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 3: S dětmi jaké národnosti se v MŠ setkáváte nejčastěji?

Tabulka 6: Nejčastější národnosti setkání

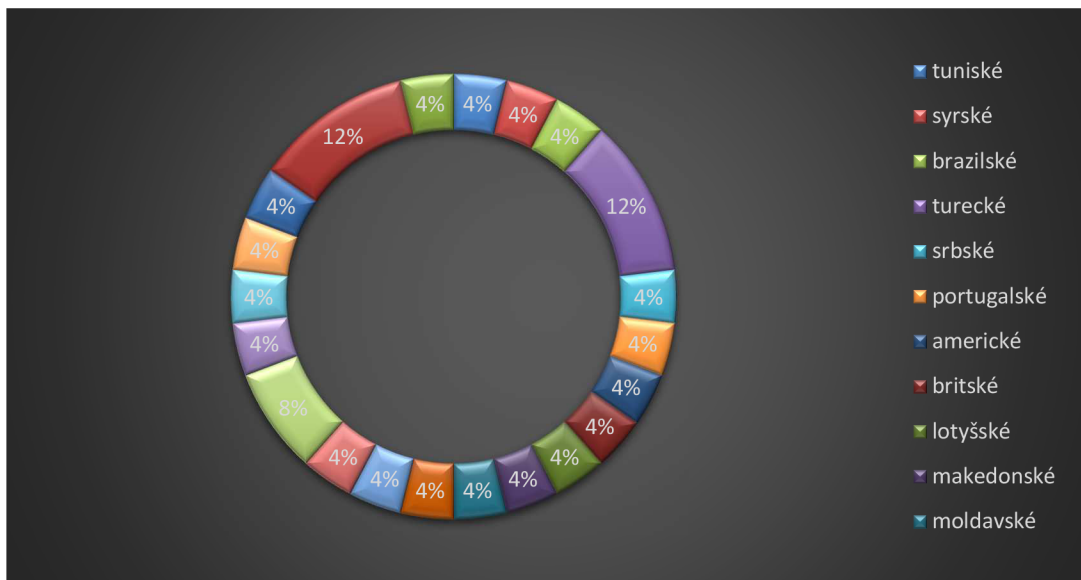
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
vietnamské	15	41 %
ukrajinské	12	32 %
ruské	2	5 %
slovenské	1	3 %
mongolské	0	0 %
jiné (napište prosím jaké)	7	19 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tato položka výzkumného šetření zjišťovala národnosti dětí, se kterými se respondenti v mateřských školách nejčastěji setkávají. Z odpovědí vyplynulo, že nejvíce oslovených respondentů (15; 41 %) se nejčastěji setkává s vietnamskou národností dětí. Druhou nejpočetnější odpovědí byla národnost ukrajinská, kterou uvedlo 12 respondentů (32 %). 2 respondenti (5 %) uvedlo nejčastější setkání s ruskou národností dětí a jediný respondent (3 %) se nejčastěji setkal s dětmi slovenské národnosti. Žádný z respondentů neuvedl

nejčastější setkání s dětmi mongolské národnosti. Necelá pětina respondentů (7; 19 %) uvedli nejčastější setkání s jinou národností dětí, které budou popsány v samostatné tabulce a grafu.

Graf 4: Nejčastější národnosti setkání

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 7: Jiné nejčastější národnosti dětí setkání v mateřských školách

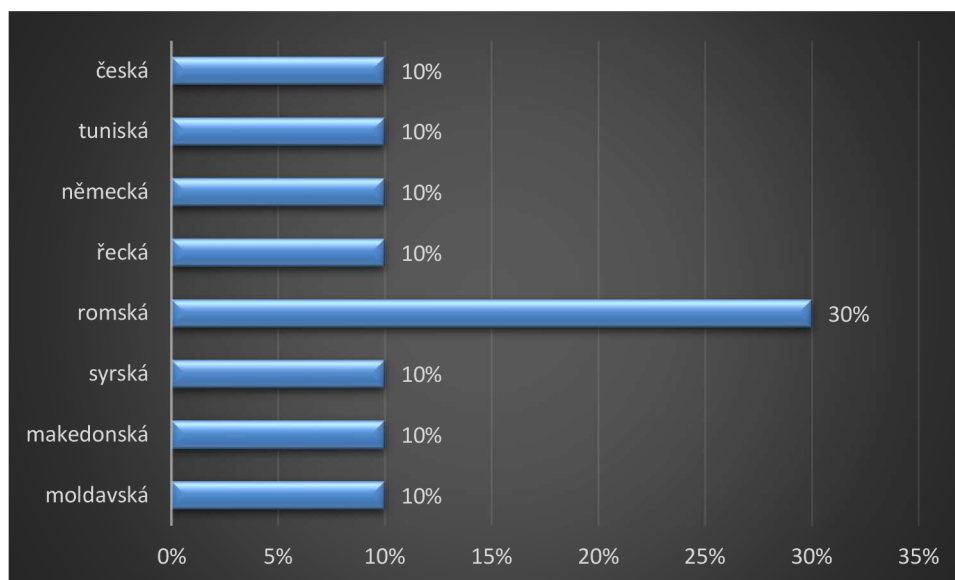
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
moldavská	1	10%
makedonská	1	10%
syrská	1	10%
romská	3	30%
řecká	1	10%
německá	1	10%
tuniská	1	10%
česká	1	10%
Celkem	10	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Ze získaných odpovědí oslovených respondentů vyplynulo, že mimo základní nabídku možností v dotazníkové položce č. 3 se respondenti nejčastěji setkávali s romskou

národností (3 respondenti; 30 %). S ostatními národnostmi (moldavská, makedonská, syrská, řecká, německá, tuniská a česká) se respondenti setkávali nejčastěji v ojedinělých případech.

Graf 5: Jiné nejčastější národnosti dětí setkání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 4: Je pro Vás obvyklé mít ve své třídě cizince?

Tabulka 8: Obvyklost mít ve třídě v mateřské škole děti cizince

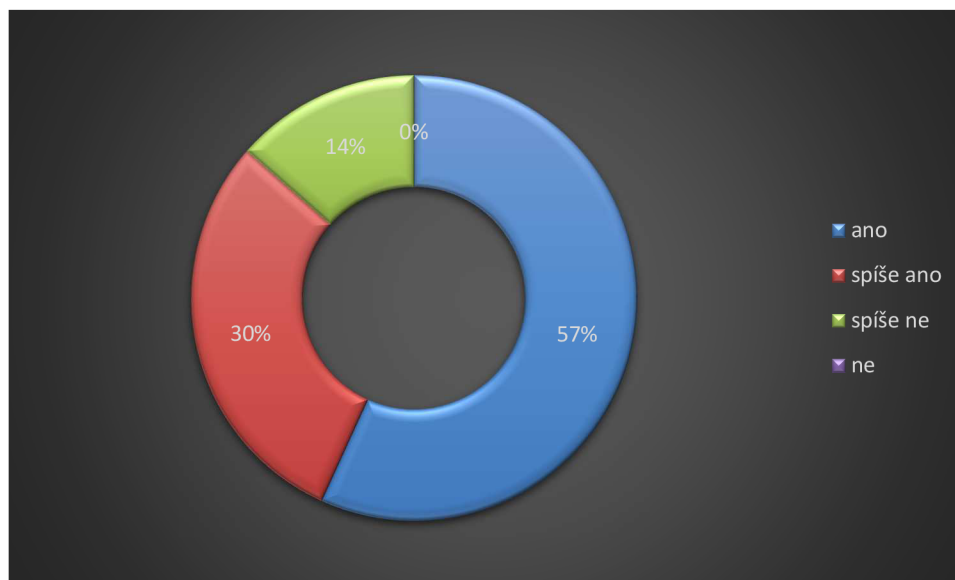
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	21	57 %
spíše ano	11	30 %
spíše ne	5	14 %
ne	0	0 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 4 představovala uzavřenou otázku, kdy měli respondenti uvést, jestli je pro ně obvyklé mít ve své třídě v mateřské škole děti cizince. Z celkového počtu 37 oslovených respondentů jich více než polovina (21; 57 %) uvedlo odpověď ano, tedy že děti cizinců ve třídě v mateřské škole jsou pro ně obvyklou záležitostí. 11 respondentů (30 %) uvedlo

odpověď spíše ano. Pro 5 respondentů (14 %) mít ve své třídě děti cizince je spíše neobvyklé. Jediný respondent nevedl absolutně zápornou odpověď.

Graf 6: Obvyklost mít ve třídě v mateřské škole děti cizince

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 5: Pozorujete nějaké rozdíly v adaptaci dětí jednotlivých národností? (např. děti jedné národnosti mají většinou problém s tímto...)

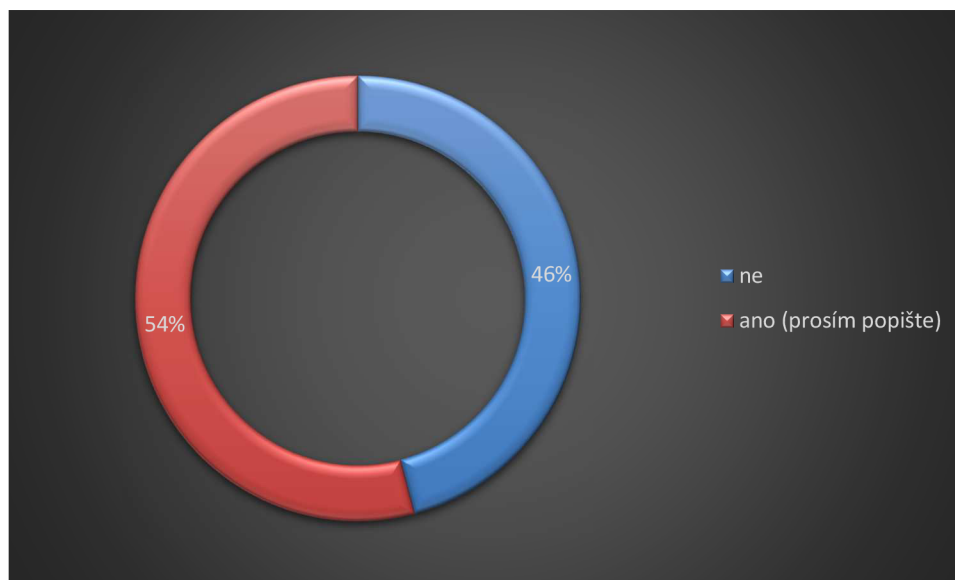
Tabulka 9: Rozdíly v adaptaci dětí jiných národností

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	17	46 %
ano (prosím popište)	20	54 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tato dotazníková položka zjišťovala u respondentů, jestli pozorují jakékoliv rozdíly v adaptaci dětí cizinců oproti ostatním dětem. Nadpoloviční většina (20) respondentů (54 %) uvedlo pozitivní odpověď, kterou dál rozvedli. Tyto odpovědi budou samostatně vyhodnoceny dále v práci. 17 respondentů (46 %) odpovědělo negativně, tzn. že děti cizinců se dle jejich názorů adaptují stejně jako jiné děti.

Graf 7: Rozdíly v adaptaci dětí jiných národností

Zdroj: vlastní zpracování

Z 20 respondentů, kteří využili možnosti odpovědi ano, rozvedlo své odpovědi následovně. Všichni respondenti se shodují na přítomnosti jazykové bariéry, která způsobuje horší navazování vztahů a seznamování, znemožňuje komunikaci a zpomaluje začlenění do kolektivu. Jediný respondent poznamenal i kulturní rozdíly dětí jiné národnosti oproti ostatním dětem.

Položka č. 6: Prošel/prošla jste nějakým školením zaměřeným na práci s dětmi cizinci?

Tabulka 10: Absolvování školení zaměřené na práci s dětmi cizinců

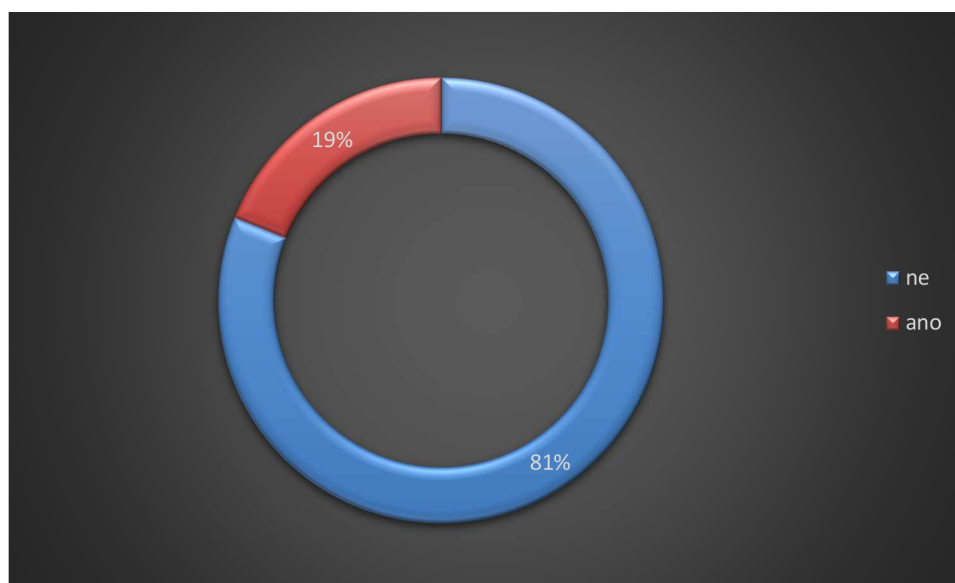
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	30	81%
ano	7	19%
Celkem	37	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Cílem této položky dotazníkového šetření bylo zjistit, jestli respondenti prošli nějakým školením, které by bylo zaměřené na práci s dětmi jiné národnosti. Poměrně šokující je, že

poskytnutých odpovědí vyplynulo, že celkem více než ¾ (30) dotázaných respondentů (81 %) žádné takové školení neabsolvovala. Pouhých 7 respondentů představujících necelou pětinu všech dotázaných (19 %) odpověděla kladně, tedy že školením zaměřeným na práci s dětmi cizinců prošla.

Graf 8: Absolvování školení zaměřené na práci s dětmi cizinců

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 7: Používáte nějaké metody pro usnadnění adaptace dětí s odlišnou národností?

Tabulka 11: Používání metod pro usnadnění adaptace dětí cizinců

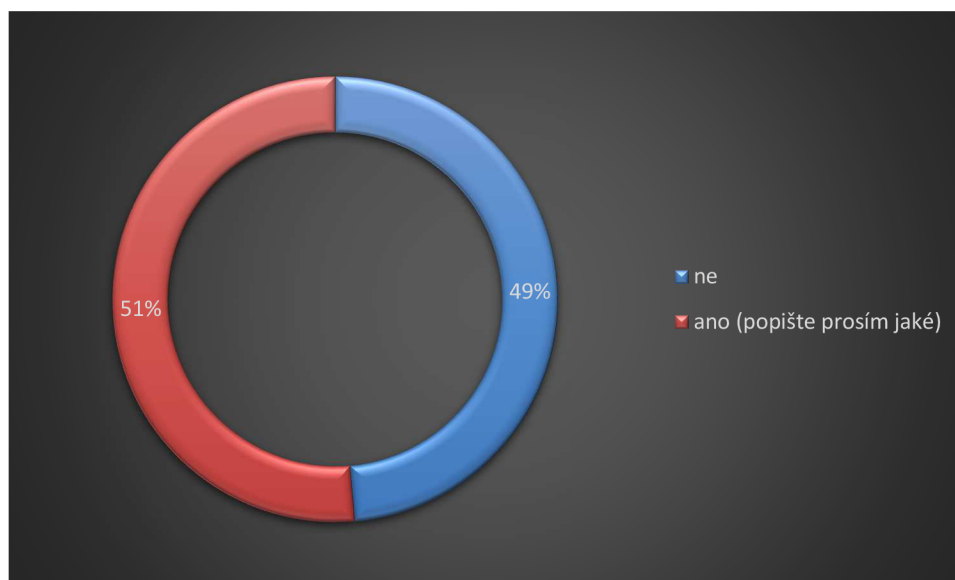
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	18	49 %
ano (popište prosím jaké)	19	51 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Je až zarážející, že z celkem 37 oslovených respondentů jich 18 (49 %) uvedlo, že žádnou metodu, která by dětem s odlišnou národností usnadnila adaptaci, nepoužívají. 19 z nich (51 %) odpovědělo kladně, tedy že nějakou formu usnadnění adaptace dětem cizinců využívají.

U této možnosti odpovědi byli respondenti požádáni o rozvedení svých kladných odpovědí, které budou vyhodnoceny samostatně níže v práci.

Graf 9: Používání metod pro usnadnění adaptace dětí cizinců

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 12: Konkrétní metody usnadnění adaptace dětí cizinců

odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Individuální přístup	7	37%
Obrázkový přístup	6	32%
Ostatní	6	32%
Celkem	19	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Z 19 respondentů, kteří na položku č. 7 odpověděli kladně, rozvedli své odpovědi následovně. 7 z nich (37 %) volí individuální přístup k dětem s jinou národností. 6 oslovených respondentů (32 %) dává přednost přístupu usnadnění za pomoci obrázků. Pod možností ostatní, která se vyskytla v 6 případech (32 %) se skrývá tyto odpovědi:

R (01) „Povídáme si o jejich kultuře, zemi s ostatními dětmi, děti ví, jak se k nim má přistupovat. Mnohdy jsou to ti ostatní, co pomůžou s adaptací cizincům.“

R (02) „Snažíme se zapojit ostatní děti, aby jim pomohly a máme kurz češtiny, ale jen jednou týdně.“

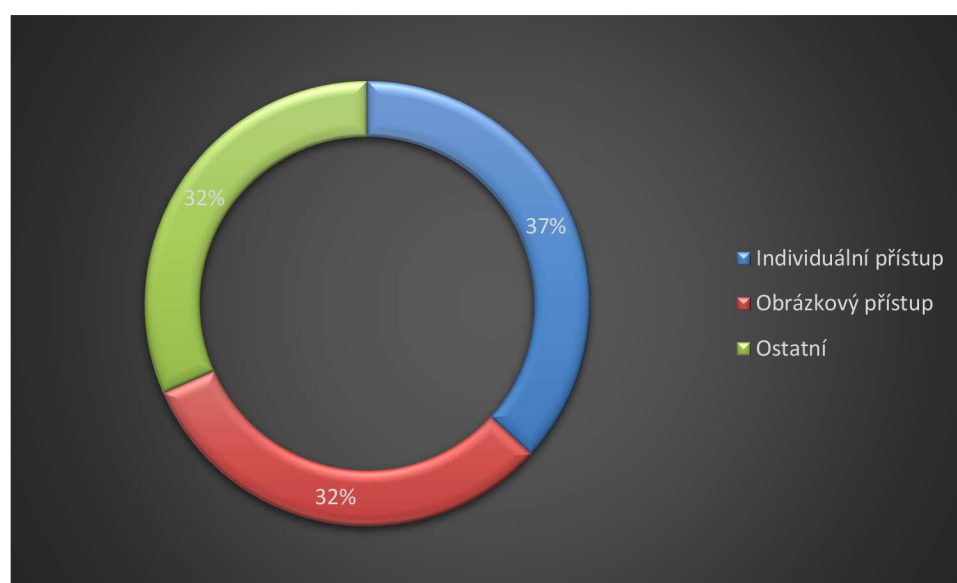
R (03) „Komunikační kniha s VOŠ obrázky. Dítě si vytáhne kartičky s obrázkem, co chce dělat.“

R (04) „Pomalá, správné vyslovování, posunky, kreslení, nápodoba.“

R (05) „Ukazování předmětů a pojmenování českým slovem.“

R (06) „Komunikační chvílky.“

Graf 10: Konkrétní metody usnadnění adaptace dětí cizinců

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 8: Z jakých zdrojů čerpáte inspiraci pro práci s dětmi cizinci?

Tabulka 13: Zdroje čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinců

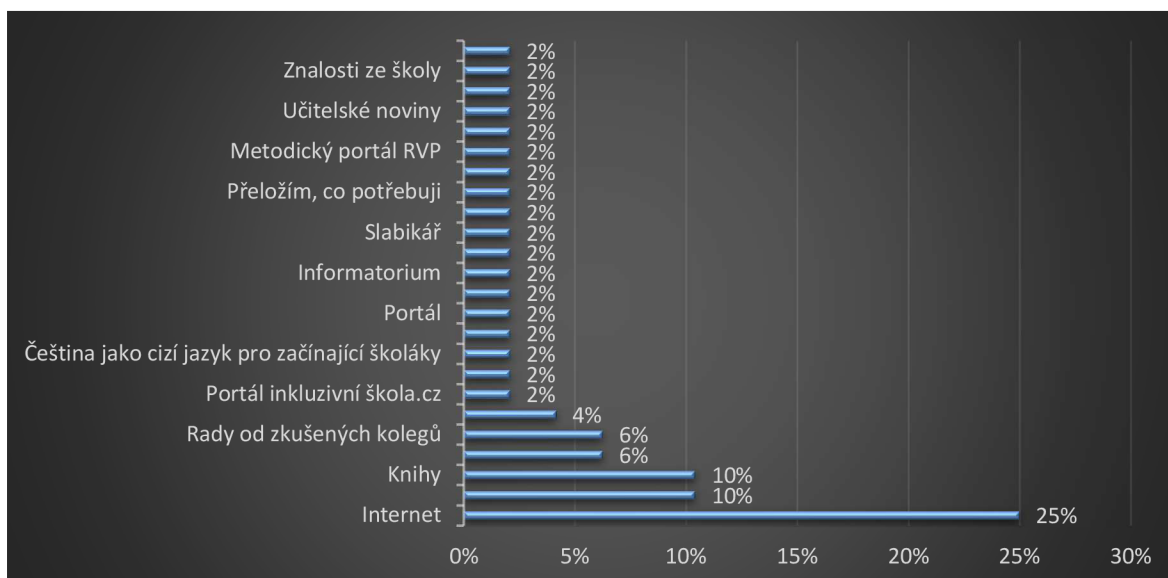
Odpověď	Absolutní četnost	Podíl
Internet	12	25 %
Žádné	5	10 %
Knihy	5	10 %
Pinterest	3	6 %
Rady od zkušených kolegů	3	6 %
Mají stejný program jako ostatní děti	2	4 %
Portál inkluzivní škola.cz	1	2 %
Časopis	1	2 %
Čeština jako cizí jazyk pro začínající školáky	1	2 %
Gjuriva	1	2 %
Portál	1	2 %
Pracovní listy	1	2 %
Informatorium	1	2 %
Semináře	1	2 %
Slabikář	1	2 %
NIDV	1	2 %
Přeložím, co potřebuji	1	2 %
Leporelo	1	2 %
Metodický portál RVP	1	2 %
Respektovat a být respektován	1	2 %
Učitelské noviny	1	2 %
Nevím, kde hledat	1	2 %
Znalosti ze školy	1	2 %
World of tanks	1	2 %
Celkem	48	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tato položka dotazníkové šetření zjišťovala, z jakých zdrojů čerpají respondenti inspiraci pro práci s dětmi cizinců. Tuto otevřenou otázku pochopili různí respondenti různým způsobem, což se odrazilo v poskytnutých odpovědích. Někteří respondenti uvedli více odpovědí. Nejvíce respondentů (12; 25 % podíl) uvedlo, že inspiraci čerpají na internetu. Další nejčetnější skupinu respondentů tvořili ti, kteří uvedli jako zdroj inspirace knihy (5; 10 % podíl) a žádné zdroje (5; 10 % podíl). Po stejném počtu odpovědí se vyskytly možnosti zdroje čerpání inspirace Pinterest a rady od zkušenějších kolegů (3; 6 % podíl). 2 respondenti

4 % podíl) uvedli, že všechny děti (dětí cizinců nevyjímaje) mají totožný program, takže pravděpodobně žádný zdroj čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinců nevyužívají. Ostatní odpovědi se vyskytovaly v ojedinělých počtech.

Graf 11: Zdroje čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinců

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 9: Pozorujete nějaké rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k MŠ v závislosti na jejich národnosti?

Tabulka 14: Rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole

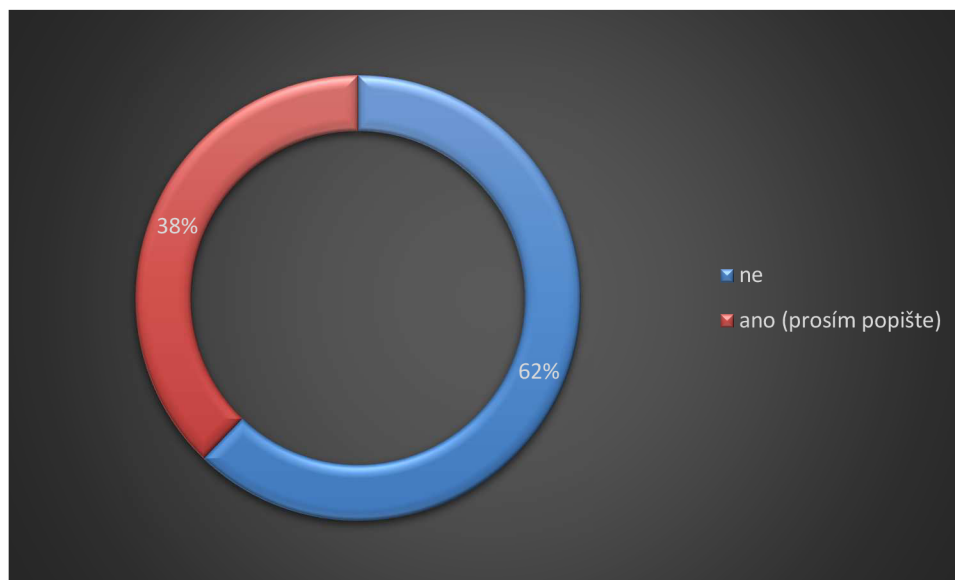
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	23	62 %
ano (prosím popište)	14	38 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Cílem této dotazníkové položky bylo zjistit, jestli respondenti pozorují nějaké rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole v závislosti na jejich národnosti. Nadpoloviční většina respondentů (23; 62 %) uvedla negativní odpověď, tedy že nepozoruje žádné rozdíly ve spolupráci či přístupu rodičů cizinců. 14 z nich (38 %) má s touto

problematikou pozitivní zkušenost. V dotazníku byli dále požádáni o rozvedení svých kladných odpovědí, které budou interpretovány dále v práci.

Graf 12: Rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole

Zdroj: vlastní zpracování

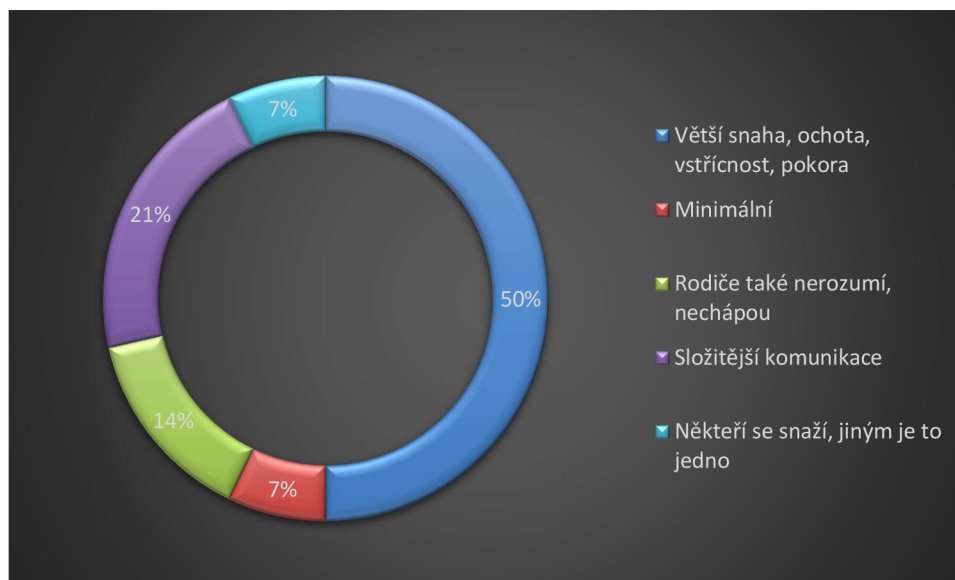
Tabulka 15: Konkrétní rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřským školám

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Větší snaha, ochota, vstřícnost, pokora	7	50 %
Minimální	1	7 %
Rodiče také nerozumí, nechápou	2	14 %
Složitější komunikace	3	21 %
Někteří se snaží, jiným je to jedno	1	7 %
Celkem	14	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Ze 14 respondentů, kteří pozorují rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřským školám v závislosti na jejich národnosti, jich přesně polovina (7; 50 %) shledává konkrétní rozdíly ve větší snaze, ochotě, vstřícnosti a pokoře. 3 respondenti (21 %) uvedli, že s rodiči cizinci je složitější komunikace. U 2 respondentů (14 %) byla uvedena odpověď, že rodiče cizinci také nerozumí a nechápou. Po jednom respondentovi (7 %) zněly odpovědi *minimální* a *někteří rodiče mají snahu, jiným je to jedno*.

Graf 13: Konkrétní rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřským školám

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 10: Dáváte rodičům cizincům nějaká doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí?

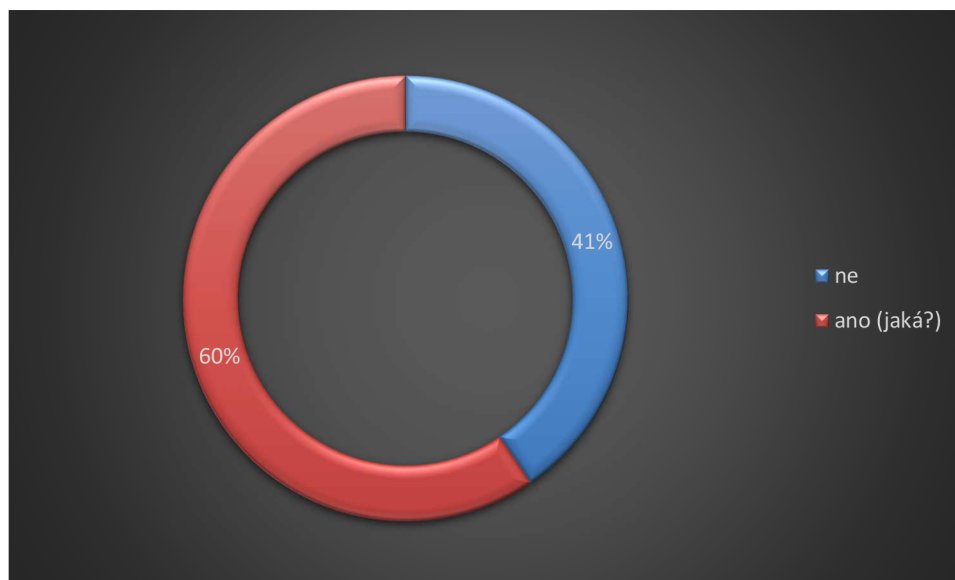
Tabulka 16: Podávání rodičům cizincům doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	15	41 %
ano (jaká?)	22	60 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Cílem této dotazníkové položky bylo zjistit, jestli respondenti dávají rodičům cizinců nějaká doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí. Smutným ukazatelem se jeví 15 respondentů představujících 41 % všech odpovědí, kteří uvedli negativní odpověď. Nadpoloviční většina (22) respondentů (60 %) uvedlo pozitivní odpověď, tedy že rodičům cizinců dávají doporučení, která usnadní adaptaci jejich dětí. U této otázky byli respondenti požádáni o rozvedení svých kladných odpovědí, které budou v práci rozebrány níže.

Graf 14: Podávání rodičům cizinců doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí

Zdroj: vlastní zpracování

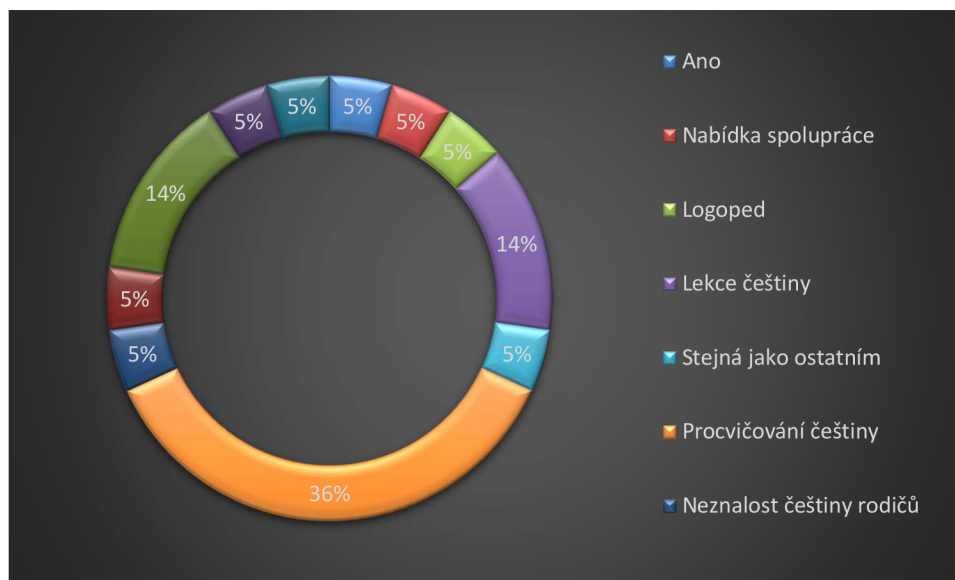
Tabulka 17: Konkrétní doporučení rodičům cizinců pro usnadnění adaptace jejich dětí

Odpoověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	1	5 %
Nabídka spolupráce	1	5 %
Logoped	1	5 %
Lekce češtiny	3	14 %
Stejná jako ostatním	1	5 %
Procvičování češtiny	8	36 %
Neznalost češtiny rodičů	1	5 %
Kroužek pro lepší adaptaci	1	5 %
Česky mluvící chůva nebo kamarád	3	14 %
Různá vysvětlení situace	1	5 %
Záleží na konkrétním dítěti	1	5 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z 22 oslovených respondentů, kteří na položku č. 10 odpověděli kladně, rozvedli své odpovědi následovně. Nejvíce z nich (8; 36 %) doporučuje procvičování českého jazyka. 3 z oslovených respondentů (14 %) uvádí jako doporučení pro lepší adaptaci dětí cizinců lekce českého jazyka. Stejný počet respondentů doporučuje česky mluvící chůvu či kamaráda (3; 14 %). Ostatní doporučení jmenovitě uvedené v tabulce se vyskytovaly v ojedinělých případech.

Graf 15: Konkrétní doporučení rodičům cizinců pro usnadnění adaptace jejich dětí

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 11: Ostatní děti přistupují k dětem s cizí národností:

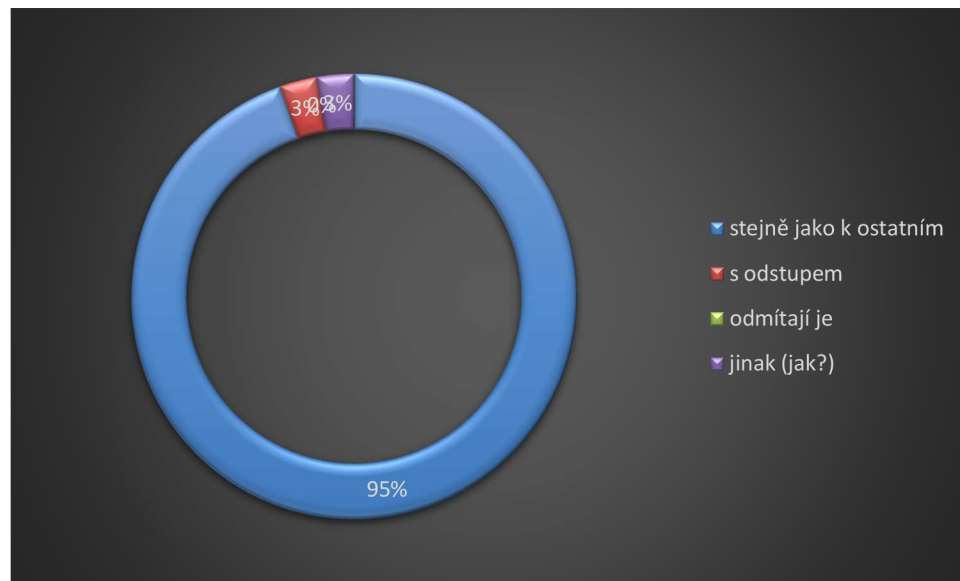
Tabulka 18: Přístup ostatních dětí k dětem jiné národnosti

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
stejně jako k ostatním	35	95 %
s odstupem	1	3 %
odmítají je	0	0 %
jinak (jak?)	1	3 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tato dotazníková položka zjišťovala, jak ostatní děti přistupují k dětem jiné národnosti. Drtivá většina respondentů (35; 95 %) uvedla, že tento přístup je stejný jako k ostatním dětem, což se jeví jako uspokojivý ukazatel. Jediný respondent (3 %) uvedl odpověď, že přístup charakterizuje určitý odstup. Žádný z respondentů nevedl, že by ostatní děti přistupovali k dětem cizinců odmítavě. Jediný respondent (3 %) využil příležitosti odpovědět jinak, což upřesnil dovětkem, že „občas se najde někdo z rodiny, která je zaměřená proti nim.“

Graf 16: Přístup ostatních dětí k dětem jiné národnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 12: Cítíte se být dostatečně připravený/připravená na práci s dětmi s jinou národností?

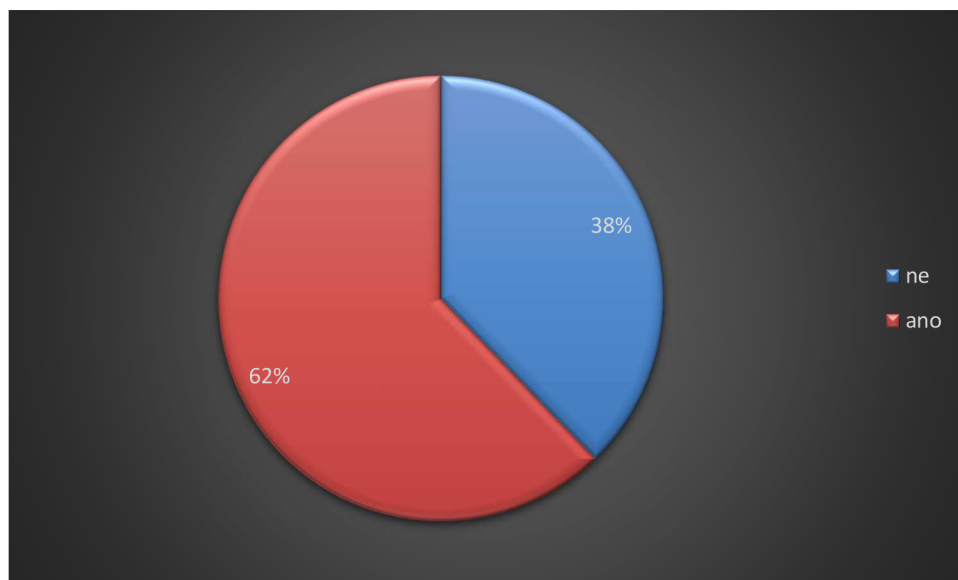
Tabulka 19: Připravenost respondentů na práci s dětmi jiné národnosti

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	14	38 %
ano	23	62 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tato položka dotazníku zjišťovala subjektivní pocit dostatečné připravenosti oslovených respondentů na práci s dětmi jiných národností. Zajímavé je, že z celkového počtu 37 respondentů jich nadpoloviční většina – 23 (62 %) odpověděla kladně. 14 z nich (38 %) uvedlo zápornou odpověď, tedy že se necítí být dostatečně připraveni na práci s dětmi jiné národnosti.

Graf 17: Připravenost respondentů na práci s dětmi jiné národnosti

Zdroj: vlastní zpracování

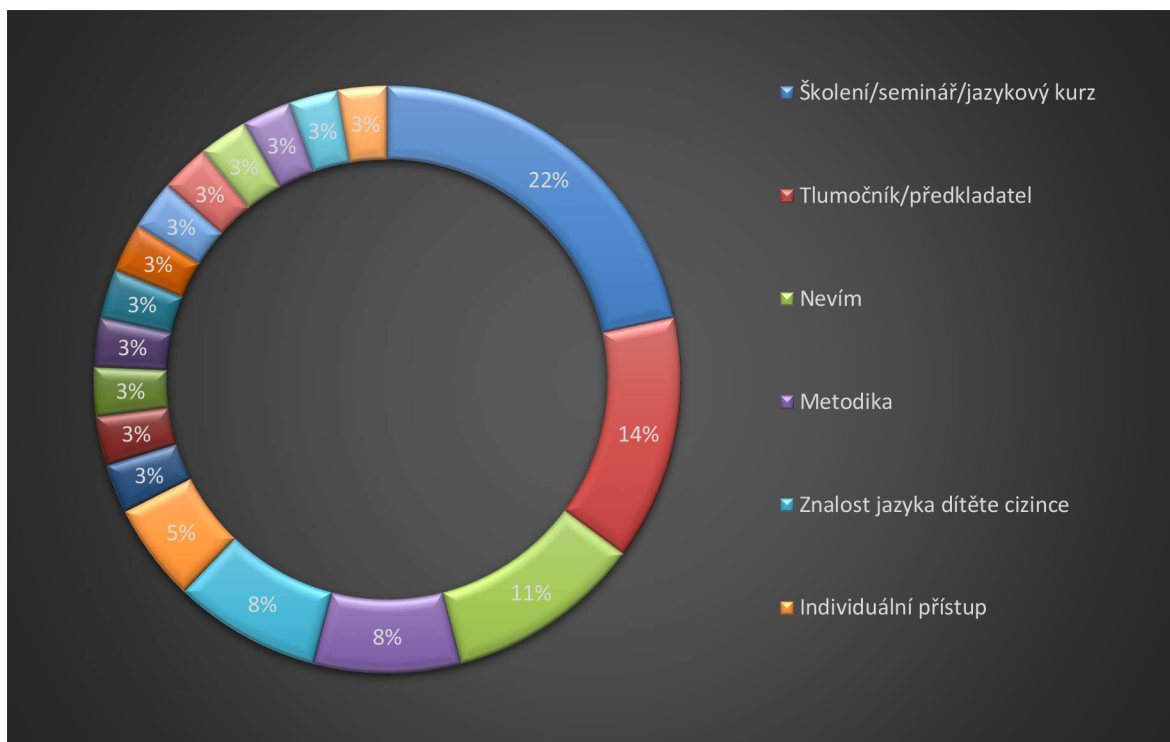
Položka č. 13: Co by Vám práci s dětmi a rodiči cizinci mohlo ulehčit?*Tabulka 20: Konkrétní body, které by respondentům ulehčily práci s dětmi a rodiči cizinců*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Školení/seminář/jazykový kurz	8	22 %
Tlumočnick/překladatel	5	14 %
Nevím	4	11 %
Metodika	3	8 %
Znalost jazyka dítěte cizince	3	8 %
Individuální přístup	2	5 %
Snaha	1	3 %
Spolupráce	1	3 %
Zatím nebyly problémy	1	3 %
Setkávání a společné akce	1	3 %
Učení češtiny rodičů s dětmi	1	3 %
Menší počet dětí ve třídě	1	3 %
Víc komunikace	1	3 %
Nic, vše je ok	1	3 %
Hrát world of tanks	1	3 %
Laskavost, pokora	1	3 %
Více informací, doporučení	1	3 %
Rozumět česky, případný rozhovor o kultuře, tradicích, zásadách, víře, čeho se vyvarovat apod.	1	3 %
Celkem	37	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V této položce dotazníkového šetření, která měla podobu otevřené otázky, bylo zjišťováno, co by dle názoru či vlastních zkušeností respondentů práci s dětmi a rodiči cizinci ulehčilo. Odpovědi byly seskupeny do odpovědí uvedených v tabulce výše i grafu níže. Z celkových 37 oslovených respondentů jich nejvíce uvedlo nějakou formu školení, semináře či jazykového kurzu (8; 22 %). Druhou nejčastější odpověď tvořil tlumočnick či překladatel, kterou uvedlo 5 respondentů (14 %). 4 respondenti (11 %) neví, co by jim práci s dětmi či rodiči cizinců ulehčilo. 3 z oslovených respondentů (8 %) uvedlo, že by jim v práci pomohla metodika. Stejný počet respondentů uvedlo znalost jazyka dítěte s jinou národností. 2 respondenti vidí v usnadnění práce s dětmi a rodiči cizinci individuální přístup (5 %). Ostatní položky jmenovitě uvedené v tabulce výše se vyskytovaly v ojedinělých případech.

Graf 18: Konkrétní body, které by respondentům ulehčily práci s dětmi a rodiči cizinců

Zdroj: vlastní zpracování

2 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY A SHRNUÍ VÝSLEDKŮ

V této práci byly stanoveny 2 klíčové cíle, o něž bylo opřené celé dotazníkové šetření. K jejich splnění posloužilo 5 výzkumných otázek. Dotazník obsahoval 13 položek. Pro účely této práce se podařilo získat 37 zcela vyplněných a použitelných dotazníků.

Výzkumná otázka č. 1: Jaká je praxe respondentů (učitelů/učitelek) v mateřských školách? K zodpovězení této výzkumné otázky posloužila dotazníková položka č. 1, která zjišťovala délku praxe respondentů v mateřských školách. Bylo zjištěno, že nejvíce respondentů působí v mateřských školách méně než 5 let představující 68 % všech odpovědí.

Výzkumná otázka č. 2: Jaké jsou národnosti žáků, se kterými se respondenti v mateřských školách setkávají.

K zodpovězení této výzkumné otázky posloužily položky dotazníku č. 2, 3 a 4.

V položce č. 2 nejvíce respondentů (31 představující 84 % podíl všech odpovědí) uvedlo, že se setkalo s vietnamskou národností dětí v mateřských školách. Zároveň bylo v případě odpovědi jiné zjišťováno, s jakými národnostmi dětí se respondenti setkávají. Zde respondenti uvedli nejčastěji národnosti turecké, francouzské a romské.

Položka č. 3 sloužila ke zjištění, s dětmi, jakých národností se respondenti setkávají nejčastěji. Bylo zjištěno, že nejvíce respondentů (15 představující 41 % všech odpovědí) se nejčastěji setkávají s vietnamskou národností dětí v mateřských školách.

Položka č. 4 ještě zjišťovala, jestli je pro respondenty obvyklé mít ve třídě v mateřské škole děti s jinou národností. Zde bylo zjištěno, že pro nadpoloviční většinu respondentů (21 představujících 57 % všech oslovených respondentů) je obvyklé mít ve třídě děti cizince.

Výzkumná otázka č. 3: Jak se adaptují děti jiné národnosti v mateřských školách?

Ke zodpovězení této výzkumné otázky posloužily položky v dotazníku č. 5.

Bylo zjištěno, 17 ze všech 37 respondentů (46 %) žádné rozdíly v adaptaci dětí cizinců oproti ostatním dětem v mateřských školách nepozorují. Nadpoloviční většina však uvedla kladnou odpověď (20; 54 %), kterou dále rozvedla. Všichni respondenti se shodli na jazykové bariéře dětí cizinců, která jim působí horší navazování vztahů, seznamování, komunikaci a zpomaluje adaptaci do kolektivu.

Výzkumná otázka č. 4: Jaká je připravenost respondentů na práci s dětmi cizinců v mateřských školách, absolvovaná školení?

K zodpovězení této výzkumné otázky byly určeny dotazníkové položky č. 6 a 12.

Položka č. 6 zjišťovala, jestli respondenti prošli nějakým školením zaměřeným na práci s dětmi s jinou národností. Bylo zjištěno, že 4/5 respondentů (81 %) žádným podobným školením neprošlo.

Položka č. 12 zjišťovala subjektivní pocity dostatečné připravenosti na práci s dětmi s jinou národností. Bylo zjištěno, že nadpoloviční většina respondentů (23 z 37 představujících 62 %) se cítí být dostatečně připravena na práci s dětmi cizinců.

Výzkumná otázka č. 5: Co by respondentům ulehčilo jejich práci s dětmi a rodiči cizinců?

Ke zodpovězení této výzkumné otázky posloužila položka v dotazníku č. 13. Bylo zjištěno, že největší počet respondentů (8 z 37 představujících 22 %) by uvítala nějaký seminář, školení či jazykový kurz. Dále by respondenti ocenili práci tlumočnicka či překladatele (5; 14 %), metodiku (3; 8 %), znalost cizího jazyka dítěte cizince (3; 8 %) a individuální přístup (2; 5 %).

Stěžejní část této práce spočívala v uskutečněném dotazníkovém šetření, o které se opírala celá praktická část. Cílem praktické části práce bylo zmapovat zkušenosti učitelů/učitelky se začleňováním dětí cizinců do tříd v mateřských školách a na základě získaných údajů vyvodit závěry a poskytnout odpovídající doporučení pro praxi. Anonymního dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 37 respondentů, kteří odpovídali na 13 otázek. Výsledky dotazníkové šetření je možné shrnout následovně. Respondenti jsou učitelé/učitelky pracující v mateřských školách s praxí především do 5 let, nicméně dotazníkové šetření se zúčastnilo i několik respondentů s dlouhou praxí. Nejvíce se v mateřských školách setkávají s dětmi jiné národnosti – vietnamské, ukrajinské a ruské. Pro většinu respondentů je obvyklé mít ve své třídě v mateřské škole děti cizinců. Rozdíly v adaptaci dětí jiných národností spatřuje necelá polovina všech dotázaných. Většině respondentů nebylo poskytnuto školení zaměřené na práci s dětmi cizinci. Polovina respondentů používá některé z metod pro usnadnění adaptace dětí s odlišnou národností. Nejčastějším zdrojem pro čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinci je internet. Nadpoloviční většina respondentů nepozoruje žádné rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole v závislosti na jejich národnosti. Téměř 2/3 respondentů poskytují rodičům cizinců nějakou formu doporučení pro

usnadnění adaptace jejich dětí. Z dotazníkového šetření bylo dále zjištěno, že v 95 % případů přistupují ostatní děti k dětem s cizí národností stejně jako ostatním dětem. Zajímavé je, že i když 62 % všech oslovených respondentů se cítí být dostatečně připraveni na práci s dětmi s jinou národností, pro ulehčení integrace cizincům nic nepodnikají. Důležité je vedení mateřské školy, které mohou své zaměstnance (učitele a učitelky) posílat na školení, semináře. Nejvíce by respondentům práci s dětmi a rodiči cizinci usnadnilo školení, seminář, jazykový kurz.

Shrnutím je, že učitelům a učitelkám v mateřských školách by více pomohla školení a semináře, případně další pomůcky, dobré by bylo, kdyby se o problematiku více zajímalo vedení mateřských škol.

Vytyčené cíle práce se nepodařilo zcela naplnit. Vzhledem k nízkému počtu respondentů nelze výsledky zobecňovat. Přesto došlo ke zmapování zkušeností alespoň několika učitelů/učitelek v mateřských školách s dětmi jiných národností. Na základě poskytnutých odpovědí byla vytvořena doporučení pro praxi.

3 DISKUZE

Cílem této práce s názvem *Začleňování dětí cizinců do mateřských škol* bylo zmapovat zkušenosti učitelů/učitelek mateřských škol se začleňováním dětí cizinců do mateřských škol.

K této problematice není příliš mnoho literatury, dohledala jsem pouze tyto práce. Věnovaly se jí například autorka Bc. Martina Mitrevská ve své diplomové práci z roku 2019 s názvem *Adaptace dítěte s odlišným mateřským jazykem na prostředí mateřské školy*, autorka Eva Dufková ve své závěrečné bakalářské práci z roku 2011 s názvem *Problematika začleňování dětí cizinců do předškolní výchovy* nebo autorka Helena Müllerová ve své bakalářské práci z roku 2017 s názvem *Začleňování dětí cizinců do prostředí MŠ v Praze*.

Pro potřeby diskuze k této práci nejlépe poslouží srovnání s poslední zmíněnou prací, která se stejně jako tato předkládaná práce věnovala problematice začleňování dětí cizinců do mateřských škol v rámci teoretické a praktické části. V teoretické části se zabývala vymezením pojmu dítě cizinec, legislativou upravující postavení dítěte cizince, základní charakteristikou předškolního věku, adaptací dítěte do prostředí MŠ, znevýhodňujícími aspekty dětí cizinců v prostředí MŠ a možnostmi efektivní integrace. V rámci praktické (výzkumné) části bylo autorkou práce provedeno dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval 19 otázek zaměřených na analýzu začleňování dětí cizinců do prostředí MŠ. Autorka zjišťovala současný stav, zkušenosti a problémy při začleňování dětí cizinců do prostředí vybraných pražských mateřských škol a navrhnout doporučení zefektivňující integraci dětí cizinců. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 27 respondentů.

Ani v této práci se v dotazníkovém šetření nepodařilo získat dostatečně velké množství respondentů. Z toho důvodu nelze výsledky práce absolutně zobecňovat, nicméně přeci něco ukazují.

Z výsledků porovnávané práce plyne, že respondenti se nejvíce setkávají s těmito národnostmi žáků cizinců – Ukrajina, Vietnam, Sýrie, Rusko a ostatní (seřazeno od největší četnosti). Výsledky této práce dospěly k podobným závěrům, kdy na prvním místě stojí vietnamská národnost následovaná ukrajinskou a ruskou.

Při otázce na zastoupení ostatních zemí původu dětí cizinců porovnávaná práce uvádí hierarchicky Bělorusko, Slovensko, Japonsko, Srbsko, USA a Mali. Výsledky této práce poskytují národnosti slovenskou a mongolskou.

Porovnávaná práce se dále zabývala otázkou, jak přijímají české děti děti cizinců. Z 27 respondentů se 22 z nich vyjádřilo pro bezproblémové přijetí a 5 pro přijetí s problémy. Podobných výsledků dosáhla i tato předkládaná práce, kdy bylo zjištěno, že 35 ze 37 respondentů uvedlo, že ostatní děti přistupují k dětem s cizí národností stejně jako k ostatním dětem a jediný respondent uvedl přístup s odstupem.

Na dotazníkovou otázku v porovnávané práci ohledně připravenosti pedagogů pro práci s dětmi cizinců se 21 z 27 vyslovalo negativně a pouhých 6 respondentů odpovědělo kladně. Tato předkládaná práce přinesla opačné výsledky, kdy se pro připravenost na práci s dětmi jiné národnosti cítí být připraveno 62 % všech respondentů.

Nyní se nabízí otázka, jak tedy s dětmi s odlišným mateřským jazykem pracovat? Pro zodpovězení se podařilo dohledat následující konkrétní kroky některých mateřských škol.

3.1 Postup mateřských škol při začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem a doporučení

3.1.1 Postup některých mateřských škol

Pro potřeby této podkapitoly se podařilo dohledat, jak některé mateřské školy postupují při začleňování dětí s OMJ. Příklady budou uvedeny na dvou mateřských školách:

- Mateřská škola mezi domy, Praha 4 – Písnici;
- Mateřská škola se speciálními třídami Duha, Praha 5 – Košíře.

Příklad z praxe začleňování dětí s OMJ v Mateřské škole mezi domy, Praha 4 – Písnice. Jedná se o mateřskou školu, která bývá označována jako *Malý Vietnam* či *Malá Hanoj* z důvodu velkého množství dětí vietnamské národnosti. Jak uvádí sama ředitelka této

mateřské školy, děti s OMJ přichází každoročně, které se daří rovnoměrně rozdělit do všech tříd. Na každou třídu tak připadá kolem 4-6 dětí, které mají jazykovou bariéru. Této mateřské škole se nejvíce osvědčilo využití personální podpory, kdy se z asistenta pedagoga stává nezbytná součást.

Úkolem asistenta pedagoga je umožnit každému dítěti cítit se dobře, v bezpečí. Dochází k postupnému začleňování do třídy, zažití a upevnění třídních pravidel. Po úspěšné adaptaci přichází na řadu jazykový rozvoj. Asistent pedagoga pracuje s dětmi jednotlivě i ve skupinách.⁵⁵

Jako jiný příklad z praxe začleňování dětí s OMJ lze uvést ten v Mateřské škole se speciálními třídami Duha, Praha 5 – Košíře. Jak uvádí sama ředitelka této mateřské školy, funguje zde inkluzivní přístup ke vzdělávání. Zdůrazňuje, že v procesu integrace a inkluze hraje důležitou roli ochota a připravenost všech zúčastněných stran – samotné znevýhodněné dítě, jeho rodiče, učitelé/učitelky, asistenti pedagoga, ostatní zaměstnanci školy a rodiče spolužáků. Z toho důvodu zde dochází k vytvoření podpůrného týmu, který podstupuje další vzdělávání a společnými silami řeší vzniklé problémy. Dodává, že nezbytností je úzká spolupráce s odborníky, časté konzultace s rodiči. Také zmiňuje příslušné materiálně-technické pomůcky a podmínky včetně nastavení dostatečného financování a zajištění kvalitní personální podpory.

V případě dětí s OMJ či dětí z bilingvního rodinného prostředí došlo k navázání spolupráce s neziskovou organizací META, o.p.s., jež podporuje cizince ve vzdělávání. Dále dětem s OMJ zajišťují individuální jazykové chvílky s asistentem pedagoga. Také kurz češtiny nechyběl ve výčtu podpory pro děti s OMJ. Probíhají také snahy o zapojení ostatních spolužáků do pomoci dětem s OMJ. Jak dodává sama ředitelka: „*Postupně se snažíme o vytvoření užšího týmu, který se bude zaměřovat na práci s dětmi s OMJ a naši pedagogové budou vědět, kdo jim je schopen ihned poskytnout radu a pomoc. Tento tým se zatím krystalizuje, dále se vzdělává, odborně pomáhá pedagogům z jiných mateřských škol,*

⁵⁵ Mosty k porozumění. ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL: PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE [online]. Praha: InBáze, 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://metropolevsech.eu/wp-content/uploads/2021/03/Methodika-pro-pedagogy_MS_verze_2.pdf, s 20-21.

prezentuje a předává zkušenosti, inspiraci hledá v jiných zemích na odborných stážích. Stáže je možné zajistit účastí mateřské školy v Operačním programu Praha – Pól růstu ČR. Z mého pohledu ředitelky se pokusím o stručné shrnutí, jak zajistit péči dětem s OMJ:

- *mít v pracovním týmu pedagogy, které problematika zajímá, chtějí se dále vzdělávat a poskytují podporu ostatním pedagogům v mateřské škole;*
- *najít způsob, jak zajistit finanční prostředky, a ty účelně využít.*⁵⁶

3.1.2 Konkrétní doporučení

Doporučení pro učitele/učitelky v mateřských školách

Sdílejte své zkušenosti s prací s dětmi cizinců se svými kolegy či na internetových portálech, aby došlo k usnadnění jejich adaptace prostřednictvím ostatních učitelů/učitelek.

Pokud Vám zaměstnavatel neposkytuje žádné školení zaměřené na práci s dětmi cizinci, snažte se o samostatné vzdělávání.

Používejte metody pro usnadnění adaptace dětí s odlišnou metodou.

Používejte metody a pomůcky pro rozvoj komunikačních kompetencí například:

- Speciálně pedagogické pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami
- Učební systém Logico Primo a Logico Piccolo. Praha: Mutabene 2000.
- Montessori pomůcky
- Swierkoszová, J.: Metoda dobrého startu. Ostrava: Kasimo 1998.
- Slezáková, K.: Mluv se mnou. Pracovní listy pro rozvoj dětské řeči. Portál 2014.

Buďte trpěliví.

Poskytujte rodičům cizincům doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí v mateřských školách.

Doporučení pro mateřské školy

Připravte své zaměstnance (učitele/učitelky) na nástup dětí do mateřské školy, které mají jinou národnost prostřednictvím vhodného školení (jazykový kurz, seminář o kulturních či náboženských zvycích).

Podporujte metody pro usnadnění adaptace dětí cizinců v mateřských školách.

⁵⁶ Tamtéž, s. 30-32.

Pravidelně vzdělávejte své zaměstnance a poskytněte jim dostatečné množství informací o problematice jiných národností.

Spolupracujte s rodiči cizinci pro usnadnění adaptace jejich dětí v mateřských školách prostřednictvím doporučení jazykových kurzů či česky mluvící chůvy.

Vytvořte metodiku pro své zaměstnance, která by jim usnadnila práci s dětmi cizinců.

Doporučení pro rodiče a děti cizince

Najměte česky mluvící chůvu či se pokuste najít česky mluvícího kamaráda, který bude s Vámi i dětmi procvičovat český jazyk.

Snažte se co nejvíce mluvit v domácím prostředí česky.

Přihlaste se do jazykového kurzu.

ZÁVĚR

Pro bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Začleňování dětí cizinců do mateřských škol“, protože jsem se snažila najít téma, které bude propojovat můj studijní obor s mou profesí. A proto, že jako učitelka v mateřské škole, jsem se s touto problematikou setkávala každý den, zdálo se mi toto téma jako velmi aktuální a důležité.

Pro většinu mých kolegů a kolegyně je obvyklé že cizinci jsou součástí jejich tříd. Ale zároveň většina z nich vlastně neví, jak k těmto dětem přistupovat, jak jim vstup a adaptaci do nového prostředí ulehčit a je pro ně velmi složité situace s tím spojené zvládat. Ale bezpochyby nejnáročnější je vstup do mateřské školy právě pro dítě, které nerozumí jazyku ostatních a mnohdy ani nezná kulturu dané země. A právě proto je nutné věnovat těmto dětem náležitou péči. Podporovat jejich potřeby v době adaptace na mateřskou školu, a tímto jim napomoci v co nejrychlejším a nejúčinnějším zapojení se do předškolního vzdělávání.

Mým cílem tedy bylo pojednat o problematice začleňování dětí cizinců do mateřských škol. Pro splnění tohoto cíle došlo k rozdělení práce na dvě části – teoretickou a praktickou.

První část práce přinesla teoretický vhled do zkoumané problematiky. V první kapitole došlo k objasnění základní terminologie spojené s tématem práce. Druhá kapitola byla určena pro legislativu související s problematikou začleňování dětí cizinců do mateřských škol se zaměřením na školský zákon a inkluzivní vyhlášku. Třetí kapitola charakterizovala zvláštnosti dětí předškolního věku a roli mateřské školy.

V praktické části jsem uskutečnila dotazníkové šetření, v němž jsem se snažila zmapovat zkušenosti učitelů/učitelek se začleňováním dětí cizinců do tříd v mateřských školách a na základě získaných údajů vyvodit závěry a poskytnout odpovídající doporučení pro praxi. Vzhledem k malému množství respondentů se mi cíl nepodařilo zcela naplnit a nelze výsledky výzkumu zobecňovat. Věřím však, že by mohl přinést podněty k dalšímu zkoumání tohoto procesu. Pokud bych se sama tématu věnovala dál a šířeji např. v rámci své diplomové práce, zaměřila bych se více právě na přístup vedení mateřských škol. Například bych v případové studii srovnala přístupy více mateřských škol.

SEZNAM LITERATURY A OSTATNÍ ZDROJE

ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.

DUFKOVÁ, Eva. Univerzita Karlova. *PROBLEMATIKA ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ CIZINCŮ DO PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY: Bakalářská práce*. 2011.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, [1993]. ISBN 80-85605-28-7.

HÁJKOVÁ, Martina. *Xenofobie a rasismus: studijní opora*. Olomouc: Hanex, 2011. ISBN 978-80-7409-049-3.

KOLAŘÍKOVÁ, Marta. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-0870-6.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-72-2.

Elektronické zdroje:

Cizinci.cz. *Vítejte na webu státní správy o integraci cizinců* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z:

<https://www.cizinci.cz/>

ČESKO. fragment #f5742225 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#f5742225>

ČESKO. fragment #f1945938 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106#f1945938>

ČESKO. fragment #f2221460 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273#f2221460>

ČESKO. fragment #f1985067 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326#f1985067>

ČESKO. fragment #f6875502 zákona č. 349/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-349#f6875502>

ČESKO. fragment #f2873536 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 4. 7. 2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873536>

Český statistický úřad. *Data – počet cizinců* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

DRBOHLAV, Dušan a Ondřej VALENTA. MPI International Program. *Building an integration system* [online]. 2014 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

https://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/czechempl-policy.pdf

Evropská komise. *Integrace migrantů: Komise a OECD zveřejnily kontrolní seznam na podporu místních, regionálních a celostátních orgánů* [online]. 2018 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_18_3321

Inkluzivní škola.cz. *VYKOŘENĚNÍ A REAKCE NA NĚ* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z:

<https://www.inkluzivniskola.cz/vykoreneni-a-reakce>

Inkluzivní škola.cz. *ZAČLEŇOVÁNÍ DO KOLEKTIVU MŠ* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z:

<https://www.inkluzivniskola.cz/zaclenovani-do-kolektivu-ms>

Komise pro udržitelný rozvoj (CSD). *Migrace* [online]. 2010 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

KREJČÍ, Jaroslav. Sociologická encyklopedie. *Národ* [online]. 2018 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/N%C3%A1rod>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Integrace cizinců* [online]. 2020 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/integrace-cizincu>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07].
Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace* [online]. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Základní dokumenty k integrační politice ke stažení* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

MITREVSKÁ, Martina. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. *ADAPTACE DÍTĚTE S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM NA PROSTŘEDÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY: Diplomová práce* [online]. 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

https://theses.cz/id/if6wm8/DP_M.M..pdf

Mosty k porozumění. *ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO MATEŘSKÝCH ŠKOL: PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL, MOŽNOSTI VYUŽITÍ SLUŽEB NNO PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY V PRAZE* [online]. Praha: InBáze, 2019 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

https://metropolevsech.eu/wp-content/uploads/2021/03/Methodika-pro-pedagogy_MS_verze_2.pdf.

MÜLLEROVÁ, Helena. Západočeská univerzita v Plzni. *ZAČLEŇOVÁNÍ DĚTÍ CIZINCŮ DO PROSTŘEDÍ MŠ V PRAZE: Bakalářská práce* [online]. 2017 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z:

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/26971/1/Helena%20Mullerova.pdf>

Národní ústav pro vzdělávání. *DĚTI/ŽÁCI–CIZINCI A DĚTI/ŽÁCI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/ciz>

Národní ústav pro vzdělávání. *RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi. *CO JE INKLUZE VE ŠKOLE?* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluz>

Projektový a autorský tým pod vedením RNDr. Michaely Kleňhové. *Krajská ročenka školství 2010* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2011 [cit. 2021-04-07]. ISBN 978-80-211-0618-5. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/krajska-rocenka-skolstvi>

Slovník cizích slov. *Pojem adaptace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/adaptace>

Slovník cizích slov. *Pojem globalizace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/globalizace>

Slovník cizích slov. *Pojem integrace* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>

Slovník cizích slov. *Pojem multikulturalismus* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/multikulturalismus>

Univerzita Palackého v Olomouci. *Katalog podpůrných opatření* [online]. 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/>

SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ

SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1: Cizinci v České republice – srovnání 2004 a 2019	7
Tabulka 2: Podíly cizinců v mateřských, základních a středních školách (na celkovém počtu dětí, žáků, studentů), 2010 (v %)	8
Tabulka 3: Praxe respondentů v mateřské škole	35
Tabulka 4: Národnosti žáků, se kterými se respondenti setkali v MŠ	36
Tabulka 5: Jiné národnosti dětí, se kterými se setkali respondenti	38
Tabulka 6: Nejčastější národnosti setkání	39
Tabulka 7: Jiné nejčastější národnosti dětí setkání v mateřských školách	40
Tabulka 8: Obvyklost mít ve třídě v mateřské škole děti cizince	41
Tabulka 9: Rozdíly v adaptaci dětí jiných národností	42
Tabulka 10: Absolvování školení zaměřené na práci s dětmi cizinců	43
Tabulka 11: Používání metod pro usnadnění adaptace dětí cizinců	44
Tabulka 12: Konkrétní metody usnadnění adaptace dětí cizinců	45
Tabulka 13: Zdroje čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinců	47
Tabulka 14: Rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole	48
Tabulka 15: Konkrétní rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřským školám	49
Tabulka 16: Podávání rodičům cizinců doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí ..	50
Tabulka 17: Konkrétní doporučení rodičům cizinců pro usnadnění adaptace jejich dětí ..	51
Tabulka 18: Přístup ostatních dětí k dětem jiné národnosti	52
Tabulka 19: Připravenost respondentů na práci s dětmi jiné národnosti	53
Tabulka 20: Konkrétní body, které by respondentům ulehčily práci s dětmi a rodiči cizinců	55

SEZNAM POUŽITÝCH SCHÉMAT

Obrázek 1: Rozdíl mezi inkluzí, exkluzí, segregací a integrací	14
--	----

SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ

Graf 1: Praxe respondentů v mateřské škole	35
Graf 2: Národnosti žáků, se kterými se respondenti setkali v MŠ.....	37
Graf 3: Jiné národnosti dětí, se kterými se setkali respondenti	39
Graf 4: Nejčastější národnosti setkání	40
Graf 5: Jiné nejčastější národnosti setkání respondentů	41
Graf 6: Obvyklost mít ve třídě v mateřské škole děti cizince.....	42
Graf 7: Rozdíly v adaptaci dětí jiných národností	43
Graf 8: Absolvování školení zaměřené na práci s dětmi cizinců.....	44
Graf 9: Používání metod pro usnadnění adaptace dětí cizinců	45
Graf 10: Konkrétní metody usnadnění adaptace dětí cizinců	46
Graf 11: Zdroje čerpání inspirace pro práci s dětmi cizinců.....	48
Graf 12: Rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřské škole	49
Graf 13: Konkrétní rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k mateřským školám ..	50
Graf 14: Podávání rodičům cizinců doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí.....	51
Graf 15: Konkrétní doporučení rodičům cizinců pro usnadnění adaptace jejich dětí	52
Graf 16: Přístup ostatních dětí k dětem jiné národnosti.....	53
Graf 17: Připravenost respondentů na práci s dětmi jiné národnosti.....	54
Graf 18: Konkrétní body, které by respondentům ulehčily práci s dětmi a rodiči cizinců ..	56

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: Znění dotazníku

Začleňování dětí cizinců do MŠ

Dobrý den, obracím se na Vás s žádostí o spolupráci při výzkumném šetření v rámci mé bakalářské práce zaměřené na „Začleňování dětí cizinců do mateřských škol“. Dotazník je určen pro učitele a učitelky, kteří se během své praxe setkali/setkávají s dětmi cizinci. Mým záměrem je zmapovat Vaše zkušenosti, zjistit případné problémy, které během integrace nastávají a na základě získaných informací vyvodit doporučení, která by nám práci s těmito dětmi ulehčila. Vyplnění dotazníku Vám zabere jen pár minut a mohu Vás ujistit, že dotazník je anonymní a výsledky budou zpracovány jen v rámci mé bakalářské práce. Zároveň bych Vás chtěla požádat o upřímné odpovědi. Velice děkuji za ochotu a Váš čas. "

Přeji krásný den.

Kateřina Nováková

1. Kolik let pracujete v mateřské škole?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Méně než 5 let
- 5-10 let
- 10-15 let
- 15-20 let
- Více než 20 let

2. S žáky, jakých národností jste se setkal/a? (označte prosím všechny správné odpovědi)

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Vietnamské
- Ukrajinské
- Ruské
- Slovenské
- Mongolské
- Jiné (prosím napište jaké)

3. S dětmi, jaké národnosti se v MŠ setkáváte nejčastěji?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vietnamské
- Ukrajinské
- Ruské
- Slovenské
- Mongolské
- Jiné (napište prosím jaké)

4. Je pro Vás obvyklé mít ve své třídě cizince?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

**5. Pozorujete nějaké rozdíly v adaptaci dětí jednotlivých národností?
(např. děti jedné národnosti mají většinou problém s tímto...)**

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano (prosím popište)

6. Prošel/prošla jste nějakým školením zaměřeným na práci s dětmi cizinci?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano

7. Používáte nějaké metody pro usnadnění adaptace dětí s odlišnou národností?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano (popište prosím jaké)

8. Z jakých zdrojů čerpáte inspiraci pro práci s dětmi cizinci?

Nápověda k otázce: např. konkrétní kniha, internetová stránka, časopis

.....

9. Pozorujete nějaké rozdíly ve spolupráci a přístupu rodičů cizinců k MŠ v závislosti na jejich národnosti?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano (prosím popište)

10. Dáváte rodičům cizincům nějaká doporučení pro usnadnění adaptace jejich dětí?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano (jaká?)

11. Ostatní děti přistupují k dětem s cizí národností:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Stejně jako k ostatním
- S odstupem
- Odmítají je
- Jinak (jak?)

12. Cítíte se být dostatečně připravený/připravená na práci s dětmi s jinou národností?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano

13. Co by Vám v práci s dětmi a rodiči cizinci mohlo ulehčit?

.....

PŘÍLOHA Č. 2: Příloha č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., 3. Část A

Podpůrná opatření prvního stupně - obecně
Podpůrná opatření prvního stupně slouží ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka (např. pomalejší tempo práce, drobné obtíže ve čtení, psaní, počítání, problémy se zapomináním, drobné obtíže v koncentraci pozornosti atd.), u nichž je možné prostřednictvím mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy dosáhnout zlepšení; zahrnují také podporu žáků z důvodů akcelerovaného vývoje školních dovedností. Úpravy ve vzdělávání žáka navrhují pedagogičtí pracovníci, přitom spolupracují s pedagogickým pracovníkem poskytujícím poradenské služby ve škole (dále jen „poradenský pracovník školy“) a zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka. Obtíže žáka jsou dále vyvolané zejména aktuálně nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem, případně se jedná o dlouhodobé problémy malého rozsahu a intenzity. Škola zohledňuje sociální status, vztahovou síť žáka a jeho sociální a rodinné prostředí. Pokud žák dochází do školského zařízení, které se podílí na vzdělávání žáka (zejména v případě zájmového vzdělávání) a charakter jeho obtíží to vyžaduje, informuje škola tato zařízení o charakteru podpory žáka školou, tak aby i tato zařízení respektovala vzdělávací potřeby žáka. Podpůrná opatření směřují k naplňování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, které nevyžadují opatření s normovanou finanční náročností, přitom pokud jsou účelné, mohou podporovat žáka v celém průběhu jeho vzdělávání.
PODMÍNKY K ZAJIŠTĚNÍ PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ
- Pravidelné konzultace pedagogických pracovníků a vyhodnocování zvolených postupů - Materiální podpora se poskytuje podle podmínek školy - Prostředky pedagogické podpory žáka, zejména didaktické úpravy průběhu vyučování a práce s učivem.
PORADENSKÁ POMOC ŠKOLY A ŠKOLSKÉHO PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ
Poskytování poradenské pomoci ve škole zajišťují zejména poradenští pracovníci školy: školní metodik prevence se věnuje péči o žáky s rizikovým chováním a prevenci rizikového chování, výchovný poradce se věnuje podpoře žáků a pedagogických pracovníků při vzdělávání žáků s potřebou uplatňování podpůrných opatření, pokud ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog, tak se podílí na poskytování poradenských služeb i realizaci předmětu speciální pedagogické péče. Poradenský pracovník školy spolupracuje s dalšími pedagogickými pracovníky, zejména s třídními učiteli, a zajišťuje pravidelnou komunikaci se zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem. Pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními, která zajišťují návrhy podpůrných opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Školy a školská zařízení, která se podílejí na vzdělávání žáka, postupují za účelem jeho podpory ve vzájemné součinnosti.
NORMOVANÁ FINANČNÍ NÁROČNOST
Bez normované finanční náročnosti.
FORMA VZDĚLÁVÁNÍ
Forma vzdělávání je volena na základě věku žáka a tomu odpovídajícího stupně vzdělávání a podle požadavků na organizaci jeho vzdělávání, které vždy respektují speciální vzdělávací potřeby žáka nebo jiné závažné důvody na straně žáka.
VÝCHODISKA PRO POSKYTOVÁNÍ PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ
Pozorování v hodině, rozhovor (se žákem nebo zákonným zástupcem žáka). Prověřování znalostí a dovedností žáka a reflexe jeho výsledků. Analýza procesů, výkonů a výsledků činností žáka, využívání portfolia žákovských prací. Analýza domácí přípravy žáka a dosavadního pedagogického působení školy.

PŘÍKLADY PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ V PRVNÍM STUPNI		
1. Metody výuky	<p>Zvolené metody práce podporují kvalitu poznávacích procesů žáka, zvláště pak aparátu řídicího osvojování učiva (myšlení, pozornost, paměť), rozvíjejí a podporují preferované učební styly žáka, respektují míru nadání žáka a jeho specifika.</p> <p>Orientují se na rozvíjení informačně receptivních metod zaměřených na rozvoj vnímání, na práci s textem a obrazem, dále na reproduktivní metody upevňující zapamatování, které vedou k osvojování vědomostí a dovedností pomocí opakování a procvičování. Preferují řešení typových úloh a problémů.</p> <p>Aktivizují a motivují žáka, upevňují pracovní návyky.</p> <p>Klade se důraz na individualizaci výuky (zahrnuje zohledňování individuálních potřeb žáka, respektování pracovních specifík žáka, stylů učení, doplňující výklad nebo procvičování, princip multisenzorického přístupu, nastavení dílčích cílů tak, aby žák mohl prožívat úspěch, opakované vrácení se ke klíčovým pojmům a dovednostem aj.).</p> <p>Volí se taková forma práce, která umožní častější kontrolu a poskytování zpětné vazby, respektování pracovního tempa žáka, stanovení odlišných časových limitů pro plnění úkolů.</p> <p>Zadávání domácích úkolů zohledňuje možnosti žáka a podmínky, které má žák k jejich plnění.</p> <p>Ve vyučovací hodině se věnuje větší pozornost formám a metodám výuky, strukturu vyučovací hodiny, přiměřenosti vyučování, logické organizaci a srozumitelnosti předkládaného učiva, motivaci k učení a opakování základních principů učiva, které směřuje ke zvyšování koncentrace pozornosti žáka a ke zlepšení jeho motivace; současně je zohledňován sociální status a vztahová síť žáka a prostředí, ze kterého žák přichází do školy.</p>	
2. Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	<p>Obohacování učiva (dílčích výstupů) nad rámec školního vzdělávacího programu, formy obohacování se volí nejčastěji pro nadané a mimořádně nadané žáky podle charakteru jejich nadání. Cílem tohoto postupu je učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o další informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb, které dané téma vzdělávání nabízí.</p> <p>Výstupy vzdělávání se neupravují.</p>	
3. Organizace výuky	<p>Pro podporu žákovy práce se doporučuje zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nastavení pravidel průběhu a struktury vyučovací hodiny (střídání forem a činností během výuky), - změna zasedacího pořádku či uspořádání třídy v rámci vyučovací jednotky a se zřetelem k charakteru výuky a potřebám žáků, - diferenciaci výuky, skupinová a kooperativní výuka, - zohlednění postavení žáka ve skupině (třídě), - nabídka volnočasových aktivit (ve škole) a podpora rozvoje zájmů žáka, - organizační podpora mimoškolního vzdělávání, včetně odborných exkurzí a stáží. 	
4. Hodnocení	<p>Využívání různých forem hodnocení, práce s kritérii hodnocení v závislosti na charakteru žákovy problému, s důrazem na podporu rozvoje dovedností a vědomostí žáka, zohlednění akcelerovaného vývoje nadaných žáků v práci s učivem. Podpora autonomního hodnocení (sebehodnocení). Hodnocení vždy musí zohledňovat sociální kontext, ve kterém probíhá, a směřovat nejen k vyhodnocení úspěšnosti žákovy učení, ale také k posílení jeho motivace pro vzdělávání.</p>	
5. Intervence školy	5.1 Přímá podpora	<p>Etapa přímé podpory žáka ve výuce učitelem nebo jiným pedagogickým pracovníkem. Slouží ke zmapování možných forem podpory žáka. Pokud nepostačuje tato forma podpory a žákovy obtíže vyžadují součinnost více pedagogických pracovníků, je vytvářen plán pedagogické podpory (PLPP). Poskytování pedagogické intervence.</p>
	5.2 Metodická podpora	<p>Poskytování metodické a konzultační podpory pedagogickým pracovníkům, žákům a zákonným zástupcům žáků - ze strany poradenských pracovníků školy.</p>
	5.3 Navrhovatel a koordinátor opatření	<p>Škola na základě podnětu pedagogických pracovníků školy, zletilých žáků nebo zákonných zástupců žáků informuje pedagogické pracovníky, kteří se podílejí na vzdělávání žáka, a zákonné zástupce o úpravách postupů ve vzdělávání žáka. Vychází se z konzultace školy a zákonných zástupců o postupech vzdělávání, s cílem spolupráce na řešení problému žáka, předpokládá se i nespolupracující žák nebo zákonný zástupce žáka. Spolupráce uvnitř školy Ředitel školy pověří koordinaci plánu pedagogické podpory třídního učitele, učitele předmětu nebo poradenského pracovníka školy.</p>
6. Pomůcky	<p>Běžné učebnice a učební pomůcky.</p>	

Podpůrná opatření druhého stupně - obecně	
<p>Charakter vzdělávacích potřeb žáka, pro kterého je tento stupeň určen, je ovlivněn zejména aktuálním zdravotním stavem žáka, opožděným vývojem, odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka, problémy v počáteční schopnosti učit se a připravovat se na školní práci, nadáním, specifickými poruchami učení a chování, mírným oslabením sluchových nebo zrakových funkcí, mírnými řečovými vadami, oslabením dorozumívacích schopností, poruchami autistického spektra s mírnými obtížemi, nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a dalšími specifiky, která vyžadují využívání individuálního přístupu ke vzdělávacím potřebám žáka, úpravy v organizaci a metodách výuky, v hodnocení žáka, ve stanovení postupu i forem nápravy a případného využití podpůrného opatření v podobě individuálního vzdělávacího plánu. Problémy žáka ve vzdělávání lze charakterizovat jako mírné. Lze je obvykle kompenzovat s využitím speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek nebo kompenzačních pomůcek, s podporou předmětu speciálně pedagogické péče a úpravami pedagogické práce.</p>	
PODMÍNKY K ZAJIŠTĚNÍ PODPORY	
<ul style="list-style-type: none"> - doporučení školského poradenského zařízení, - pracovník školského poradenského zařízení odpovědný za komunikaci se školou, - v případě potřeby osoba poskytující škole konzultace z důvodu své odbornosti pro účely vzdělávání nadaných žáků; - spolupráce s rodinou a případně dalším subjektem pro naplňování podpory žáka (školská zařízení, která se podílejí na vzdělávání žáka), - zařazení žáka do speciálně pedagogické péče podle skladby obtíží žáka a možností školy organizované školou nebo školskými zařízeními (školní družina, školní klub, středisko volného času, domovy dětí a mládeže). 	
PORADENSKÁ POMOC ŠKOLY A ŠKOLSKÉHO PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ	
<p>Poskytování poradenské pomoci ve škole zajišťují zejména poradenští pracovníci školy: školní metodik prevence se věnuje péči o žáky s rizikovým chováním a prevenci rizikového chování, výchovný poradce se věnuje podpoře žáků a pedagogických pracovníků při vzdělávání žáků s potřebou uplatňování podpůrných opatření, pokud ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog, tak se podílí na poskytování poradenských služeb i realizaci předmětu speciálně pedagogické péče. Poradenský pracovník školy spolupracuje s dalšími pedagogickými pracovníky, zejména s třídními učiteli, a zajišťuje pravidelnou komunikaci se zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem. Pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními, která zajišťují návrhy podpůrných opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Školy a školská zařízení, která se podílejí na vzdělávání žáka, postupují za účelem jeho podpory ve vzájemné součinnosti.</p>	
NORMOVANÁ FINANČNÍ NÁROČNOST	
<p>Normovaná finanční náročnost se stanoví pro jednotlivá opatření, pokud nejsou již hrazena na základě jiných právních předpisů:</p> <ul style="list-style-type: none"> - úprava obsahu vzdělávání, - speciální učebnice a speciální učební pomůcky, - kompenzační pomůcky, - 1 h / 1 týden předmět speciálně pedagogické péče poskytovaný pedagogickým pracovníkem školy s rozšířenou kompetencí pro oblast speciální pedagogiky, psychologem s kvalifikací podle § 19 zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „psycholog“), nebo speciálním pedagogem s kvalifikací podle § 18 zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „speciální pedagog“). 	
FORMA VZDĚLÁVÁNÍ	
<p>Forma vzdělávání je volena na základě věku žáka a tomu odpovídajícího stupně vzdělávání a podle požadavků na organizaci jeho vzdělávání, které vždy respektují speciální vzdělávací potřeby žáka nebo jiné závažné důvody na jeho straně.</p>	
PODPŮRNÁ OPATŘENÍ DRUHÉHO STUPNĚ	Normovaná roční finanční náročnost
1. Metody výuky	<p>Úpravy metod výuky, včetně domácí přípravy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reflektují možnosti a potřeby žáka ve vztahu k věku, rozvíjejí a podporují výchovu žáka; zohledňují učební styly žáka; respektují míru nadání žáka a jeho specifika. - Rozvíjejí myšlení, paměť, pozornost, vnímání, motoriku, stimulují vývoj, využívají řešení typových úloh, řešení problémů; vedou k osvojení vědomostí, dovedností a postojů. - Pomáhají překonávat nepřípravenost na školu a z toho plynoucí selhávání ve školních dovednostech. - Zahrnují intervence na podporu oslabených nebo nefunkčních dovedností a kompetencí žáka, podporují připravenost na praktické činnosti. - Umožňují obohacení dílčích výstupů školního vzdělávacího programu nad rámec učiva vyučovacích předmětů a oblastí školního vzdělávacího programu pro nadané a mimořádně nadané žáky. - Využívají např. individuální a skupinovou projektovou práci, stáže na odborných pracovištích na podporu rozvoje vědomostí a dovedností, včetně praktických dovedností nadaných žáků.
2. Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	<p>Je nutná úprava obsahu vzdělávání žáka v dílčích oblastech, které žák vzhledem ke svým vzdělávacím potřebám nemůže zvládnout nebo je zvládá alternativním způsobem. Obsah vzdělávání žáků se upravuje v závislosti na struktuře a charakteru speciálních vzdělávacích potřeb žáků na základě doporučení školských poradenských zařízení. Práce s obsahy vzdělávání směřuje k posílení vzdělávání žáka v oblastech, kde nedosahuje uspokojivých výsledků. U žáků s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek je třeba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora rozvoje školních dovedností na počátku vzdělávání žáka, posílení přípravy na školní práci. - v rámci nejvyššího počtu povinných vyučovacích hodin posílení výuky českého jazyka nebo výuky českého jazyka jako jazyka cizího: <p>a) v předškolním vzdělávání: 4x15 minut výuky českého jazyka jako jazyka cizího/týden, nejvýše však 80 h, b) v základním vzdělávání: 3 vyučovací hodiny (h)/týden, nejvýše však 120 h, c) ve středním vzdělávání: 3h/týden, nejvýše však 120 h.</p> <p>Úprava očekávaných výstupů vzdělávání se ve druhém stupni nepředpokládá.</p>

3. Organizace výuky A) ve škole B) ve školském zařízení	II. 3 A) ve škole	Úpravy organizace a průběhu vzdělávání žáka ve třídě respektují specifika podmínek, které usnadní vzdělávání žáka, včetně možnosti využívání speciálních učebnic, speciálních učebních a kompenzačních pomůcek a postupů. Podpora sociokulturní adaptace v zapojení do třídního kolektivu u žáků. Organizace a podmínky výuky mohou být případně definovány v individuálním vzdělávacím plánu.	
	II. 3 B) ve školském zařízení	Organizace vzdělávání žáka ve školských zařízeních vychází z obtíží žáka ve vzdělávání, respektuje specifika žáka, která mohou ovlivňovat jeho účast na aktivitách organizovaných ve školských zařízeních. Organizace a podmínky zapojení žáka do aktivit školského zařízení jsou specifikovány v doporučení školského poradenského zařízení. V případě, že žák potřebuje pro vzdělávání speciální učebnice, speciální učební pomůcky a kompenzační pomůcky, zváží školské poradenské zařízení, které z těchto podpor jsou pro žáka nezbytné také pro vzdělávání ve školském zařízení, zváží potřebnost jejich duplicitního poskytnutí (pokud nelze pomůcku přenášet).	
4. Individuální vzdělávací plán	II. 4	Individuální vzdělávací plán jako podpůrné opatření navrhuje školské poradenské zařízení a zpracovává ho škola. Vychází ze školního vzdělávacího programu, vyhovuje vzdělávacím potřebám žáka, u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí školního vzdělávacího programu. Cílem tohoto postupu je učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o další informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vzeb, které dané téma vzdělávání nabízí. Individuální vzdělávací plán v případě potřeby zahrnuje předmět speciálně pedagogické péče, pokud je třeba podpořit vzdělávání žáka, včetně možnosti podpory školským poradenským zařízením.	
5. Hodnocení		Hodnocení vychází ze zjištěných specifíků žáka (např. neznalost vyučovacího jazyka). Nastavují se taková kritéria hodnocení, která žákovi umožní dosahovat osobního pokroku. Užívá se různých forem hodnocení, jejichž kritéria respektují charakter obtíží nebo specifíků žáka, včetně jeho nadání nebo mimořádného nadání. Z hodnocení jsou zřejmé konkrétní individuálně specifické podoby činnosti vyžadované po žákovi, jsou jasné a srozumitelně formulována hodnotící kritéria, dále třída hodnocených vlastností i hodnotící škála. Formativní hodnocení směřuje k zpětnovazební podpoře efektivního učení žáků a je pro ně informativní a korektivní; podporuje rozvoj autonomního hodnocení. Sumativní hodnocení žáků s potřebou podpůrných opatření (se speciálními vzdělávacími potřebami) zohledňuje jak omezení žáka, tak zejména jeho pokroky ve vzdělávání.	
6. Intervence		Intervence ve druhém stupni zahrnuje podpůrná opatření spočívající v zajištění předmětu speciálně pedagogické péče. Předmět speciálně pedagogické péče je zajišťován pedagogickými pracovníky školy s rozšířenou kompetencí pro oblast speciální pedagogiky, speciálními pedagogy nebo psychology školy nebo školského poradenského zařízení, přičemž je zaměřen ve druhém stupni na nápravu v oblasti logopedických obtíží, řečové výchovy, specifických poruch učení, rozvoj grafomotorických dovedností, rozvoj vizuálně percepčních dovedností, zdravotní tělesné výchovy, na nácvik sociální komunikace. Intervence zahrnují také poradenskou pomoc školského poradenského zařízení.	
	II. 6 Předmět speciálně pedagogické péče	1 hodina předmětu speciálně pedagogické péče zajistí škola nebo školské poradenské zařízení Rozsah: 1 h týdně reedukační skupiny (max. 4 žáci) Skupinová práce; individuální práce pouze v případě, že pro daného žáka nelze využít skupinovou formu zařazením do již existující skupiny.	P1 x 0,05

7. Úpravy podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání	II. 7 A. přijímání ke vzdělávání	Pravidla pro uzpůsobení podmínek pro přijímací řízení ke střednímu vzdělávání a příslušný vzor doporučení školského poradenského zařízení je stanoven jiným právním předpisem ¹⁴⁾ . Ředitel jiné školy uzpůsobí průběh přijímacího řízení pro uchazeče s potřebou podpůrných opatření druhého stupně, respektuje funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb uchazeče, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení, které mohou ovlivnit průběh přijímacího řízení. Škola postupuje na základě doporučení školského poradenského zařízení.		
	II. 7 B. Ukončování vzdělávání maturitní zkouškou upraveno jiným právním předpisem ⁹⁾	Skupina a kategorie podle jiného právního předpisu ⁹⁾ odpovídající druhému stupni podpůrných opatření	Skupina 1	U žáků s potřebou podpůrných opatření druhého stupně jsou respektovány funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb žáka, jeho onemocnění nebo postižení ovlivňující konání maturitní zkoušky. Žák je zařazen do příslušné kategorie pro konání maturitní zkoušky. Při úpravě podmínek konání maturitní zkoušky je nutné zohlednit aktuální zdravotní stav žáka
			TP-1, ZP-1, SP-1, SPUO-1	Průběh konání maturitní zkoušky nevyžaduje zvláštní úpravy zkušební dokumentace. Žákům je navýšen časový limit a mají upravené prostředí pro konání maturitní zkoušky. Mohou používat kompenzační pomůcky. Žáci kategorie a skupiny SP-1 nekonají poslechový subtest didaktického testu z cizího jazyka.

	II. 7 C. ukončování vzdělávání	<p>I. Závěrečná zkouška v oborech středního vzdělání s výučním listem: Ředitel školy umožní žákovi, u kterého byla v průběhu vzdělávání uplatňována podpůrná opatření druhého stupně, aby byla zohledněna i v průběhu konání praktické a teoretické zkoušky na základě doporučení školského poradenského zařízení. U žáků s potřebou podpůrných opatření druhého stupně jsou respektovány funkční důsledky obtíží žáka, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení.</p> <p>II. Závěrečná zkouška v oborech středního vzdělání: Ředitel školy umožní žákovi, u kterého byla v průběhu vzdělávání uplatňována podpůrná opatření druhého stupně, aby byla zohledněna i v průběhu konání závěrečné zkoušky, na základě doporučení školského poradenského zařízení. U žáků s potřebou podpůrných opatření druhého stupně jsou respektovány funkční důsledky obtíží žáka, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení. Rozsah podpory obvykle vyžaduje prodloužení času pro konání zkoušek a vytvoření pozitivního klimatu.</p> <p>III. Konzervatoř - ukončení absolutoriem a vyšší odborné vzdělání - ukončení absolutoriem: Přiměřeně se uplatní pravidla pro konání závěrečné zkoušky v oborech středního vzdělání pro žáky s potřebou podpůrných opatření v druhém stupni (bod II výše).</p>	
8. Pomůcky	Část B Přehledu podpůrných opatření.	<p>Ve výjimečných případech lze použít obdobné speciální učebnice, speciální učební pomůcky nebo kompenzační pomůcky, pokud jejich použití povede k naplnění vzdělávacích potřeb žáka; přitom musí být dodržena normovaná finanční náročnost podpůrného opatření. Pro další skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, které nejsou taxativně uvedeny, se volí speciální učebnice, speciální učební pomůcky a kompenzační pomůcky v souladu s jejich speciálními vzdělávacími potřebami, vždy v odpovídajícím stupni podpůrných opatření.</p> <p>Při navrhování pomůcek se dbá na posouzení potřebnosti kompenzačních a speciálních pomůcek, které mohou být žákovi již poskytnuty z jiných zdrojů pro zabránění nedůvodného čerpání prostředků ze státního rozpočtu.</p>	

<p>Podpůrná opatření třetího stupně - obecně</p> <p>Použití podpůrného opatření ve třetím stupni je podmíněno stanovením podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáka, případně vychází z vyhodnocení účinnosti nižších stupňů podpůrných opatření poskytovaných žákovi. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáka vyžaduje již znatelné úpravy v metodách práce, v organizaci a průběhu vzdělávání, v úpravě školního vzdělávacího programu, v hodnocení žáka. Rozsah těchto opatření zahrnuje zejména úpravy ve strategiích práce s učivem, úpravy v podmínkách a postupech školní práce a domácí přípravy, včetně posilování motivace a postojů ke školní práci, v odůvodněných případech pak také úpravy obsahu vzdělání a výstupů ze vzdělání. Charakter vzdělávacích potřeb žáka je nejčastěji ovlivněn závažnými specifickými poruchami učení, odlišným kulturním prostředím a jinými životními podmínkami žáka, poruchami chování, těžkou poruchou řeči (dorozumívacích schopností), řečovými vadami těžšího stupně, poruchami autistického spektra, lehkým mentálním postižením, zrakovým a sluchovým postižením (slabozrakost, nedoslýchavost), tělesným postižením, neznalostí vyučovacího jazyka, dalšími obtížemi, které mají významný dopad na kvalitu a průběh vzdělávání žáka, případně je ovlivněn mimořádným intelektovým nadáním. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáka je takový, že vyžaduje již i podporu práce pedagogického pracovníka asistentem pedagoga, dále využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob a využívání prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace podle potřeb žáka, podporu speciálně pedagogického centra v případě podpory nácviku prostorové orientace a využívání alternativních forem komunikace. Vhodná je také spolupráce s odborníky jiných resortů, pokud to vyžaduje zájem žáka (lékaři, sociální pracovníci, terapeuti atd.). Délka poskytování podpůrných opatření se řídí charakterem speciálních vzdělávacích potřeb žáka, pohybuje se v řádu od několika měsíců až do konce trvání školní docházky. Délka může být upravována v závislosti na posouzení aktuálního stavu žáka a na dalších okolnostech (například na závěrech kontrolního vyšetření).</p>
<p>PODMÍNKY K ZAJIŠTĚNÍ PODPORY</p> <p>Doporučení školského poradenského zařízení, konzultant na straně vzdělávatele, spolupráce se žákem a zákonným zástupcem žáka a případně dalším subjektem pro naplňování podpory u žáka. Zařazení žáka do speciálně pedagogické péče (předměty speciálně pedagogické péče) podle skladby speciálních vzdělávacích potřeb žáka a možností školy. Podpora práce pedagogického pracovníka asistentem pedagoga, případně školním psychologem, speciálním pedagogem. V případě ukončení poskytování podpůrného opatření je povinností školského zařízení tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci žáka nebo žákovi a škole.</p>
<p>PORADENSKÁ POMOC ŠKOLY A ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ</p> <p>Poskytování poradenské pomoci ve škole zajišťují zejména poradenští pracovníci školy: školní metodik prevence se věnuje péči o žáky s rizikovým chováním a prevenci tohoto chování, výchovný poradce se věnuje podpoře žáků a pedagogických pracovníků při vzdělávání žáků s potřebou uplatňování podpůrných opatření; je žádoucí, aby ve škole pracoval školní psycholog nebo školní speciální pedagog, kteří se podílejí na poskytování poradenských služeb i realizaci předmětu speciálně pedagogické péče. Poradenský pracovník školy spolupracuje s dalšími pedagogickými pracovníky, zejména třídním učitelem, a pomáhá zajišťovat pravidelnou komunikaci se zákonnými zástupci žáka nebo zletilým žákem. Pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními, která zajišťují návrhy podpůrných opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Při formulaci a naplňování doporučení ke vzdělávání žáka s potřebou podpůrných opatření spolupracuje škola, školské poradenské zařízení a žák, respektive zákonný zástupce žáka. V případě potřeby spolupracuje škola s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Školské poradenské zařízení poskytuje metodickou podporu škole zvláště v případech, kdy pracuje s žáky, u kterých je poskytování podpůrných opatření náročné.</p>
<p>NORMOVANÁ FINANČNÍ NÁROČNOST</p> <ul style="list-style-type: none"> - Normovaná finanční náročnost se stanoví pro jednotlivá opatření, pokud nejsou již hrazena na základě jiných právních předpisů: - úprava výstupů a obsahu vzdělávání, - speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky, - služby asistenta pedagoga pro více žáků (sdíleného) podle charakteru speciálních vzdělávacích potřeb, - podpora výuky dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku, - podpora školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem v rozsahu 0,5 úvazku (služba pro žáka a školu).
<p>FORMA VZDĚLÁVÁNÍ</p> <p>Forma vzdělávání je volena na základě věku žáka a požadavků na organizaci jeho vzdělávání, které vždy respektují speciální vzdělávací potřeby žáka nebo jiné závažné důvody na jeho straně.</p>

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ TŘETÍHO STUPNĚ		Normovaná roční finanční náročnost
1. Metody výuky	<p>Uplatňují se všechny vhodné metody výuky uváděné v předchozích stupních podpůrných opatření.</p> <p>Cíleně zaměřené na podporu dovedností a kompetencí žáka, které umožňují překonání bariér v jeho vzdělávání a jeho zapojení do práce ve školní třídě.</p> <p>Zahrnují intervence na podporu oslabených či nefunkčních dovedností a kompetencí žáka, rozvoj řečových a poznávacích funkcí, nácvik sebeobslužných dovedností a sociálních kompetencí. Podporují sociální začlenění a vytváření pozitivních postojů kooperativního učení i akceptace těchto žáků jejich spolužáky.</p> <p>Metody výuky respektují specifika žáků, využívají kooperativní formy výuky, otevřené učení a individualizovaný přístup. Podporují motivaci žáka a jeho zařazení do školní třídy. Pracují i s prvky rozvinutých schopností a kreativity a směřují k jejich dalšímu rozvíjení u žáků. Využívá se didaktických her, tvořivé psaní v mateřském i cizím jazyce.</p>	
2. Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	<p>Úprava obsahu vzdělávání žáka v dílčích oblastech, které žák vzhledem ke svým vzdělávacím potřebám a zdravotním omezením nemůže zvládnout nebo je zvládá alternativním způsobem.</p> <p>Obsah vzdělávání žáků se upravuje v závislosti na struktuře a charakteru speciálních vzdělávacích potřeb žáků, na základě doporučení podpůrných opatření školských poradenských zařízení. Úprava obsahu vzdělávání směřuje k posílení vzdělávání žáka v oblastech, kde nedosahuje uspokojivých výsledků. Obsah učiva může být v odůvodněných případech modifikován; výstupy a výsledky vzdělávání se mohou upravovat pouze pro žáky s lehkým mentálním postižením podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Mohou se zařadit předměty speciálně pedagogické péče a uplatnit individuální vzdělávací plán. Pracuje se s posilováním výuky v předmětech, ve kterých žák selhává. Umožňuje se akcelerace vzdělávání.</p> <p>Pro nadané a mimořádně nadané žáky se umožňuje obohacování nad rámec výstupů školního vzdělávacího programu, respektuje se tzv. dvojí výjimečnost těchto žáků. Výstupy ze vzdělávání respektují možnosti žáka vzdělávat se, při snaze dosahovat odpovídajících výstupů, pro žáka maximálních.</p> <p>Pro žáky s potřebou posílení výuky českého jazyka jako jazyka cizího se doporučuje:</p> <p>a) v předškolním vzdělávání: 4x15 minut výuky /týden, nejvýše však 110 h b) v základním vzdělávání: 3h/týden, nejvýše však 200 hodin. c) ve středním vzdělávání: 3h/týden, nejvýše však 200 hodin.</p>	<p>a): P1 x 0,05</p> <p>b): P1 x 0,15</p> <p>c): P1 x 0,15</p>
3.	<p>III. 3. 1 A) ve škole</p> <p>Úpravy organizace a průběhu vzdělávání žáka ve třídě respektují specifika podmínek, které usnadní vzdělávání žáka, včetně možnosti úpravy pracovního prostředí a pracovního místa žáka, využívání speciálních učebnic, speciálních učebních a kompenzačních pomůcek a postupů. Využívání úprav organizace výuky na podporu lepší koncentrace pozornosti žáků, dodržování hygieny vzdělávacího procesu a spolupráce v průběhu výuky.</p> <p>Podpora organizace výuky v odůvodněných případech asistentem pedagoga nebo dalším pedagogickým pracovníkem.</p>	

<p>Organizace výuky</p> <p>A) ve škole</p> <p>B) ve školském zařízení</p>	<p>III. 3. 1 B) ve školském zařízení</p>	<p>Organizace vzdělávání žáka ve školských zařízeních vychází ze speciálních vzdělávacích potřeb žáka ve vzdělávání, respektuje specifika žáka, která mohou ovlivňovat jeho účast na aktivitách organizovaných ve školských zařízeních. Organizace a podmínky zapojení žáka do aktivit školského zařízení jsou specifikovány v doporučení školského poradenského zařízení. V případě, že účast na aktivitách školského zařízení vyžaduje u žáka také přítomnost asistenta pedagoga, poskytuje se jeho služba adekvátně jeho potřebám. Pokud škola a školské zařízení tvoří jeden právní subjekt, je stanoven rozsah práce asistenta pedagoga tak, aby mohl zajistit potřebnou podporu žáka ve školském zařízení.</p>	
<p>4. Individuální vzdělávací plán</p>	<p>III. 4</p>	<p>Individuální vzdělávací plán navrhuje školské poradenské zařízení jako podpůrné opatření, zpracovává škola. Vychází ze školního vzdělávacího programu, vyhovuje vzdělávacím potřebám žáka, u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí školního vzdělávacího programu. Individuální vzdělávací plán v případě potřeby zahrnuje předměty speciálně pedagogické péče, pokud je třeba podpořit vzdělávání žáka, včetně možnosti podpory školským poradenským zařízením nebo školním psychologem či speciálním pedagogem. Zahrnuje možnosti podpory pedagogického pracovníka při vzdělávání žáka asistentem pedagoga (pokud je to nezbytné), dále obsahuje v případě potřeby úpravy obsahu a výstupů ze vzdělávání žáka, nepostačuje-li jejich vymezení přímo v doporučení.</p>	
	<p>III. 5. Personální podpora</p>	<p>Podpůrná opatření ve třetím stupni zahrnují využívání asistenta pedagoga, využívání dalších pedagogických pracovníků a to zejména školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, pokud ve škole pracuje. Pokud je počet žáků vyšší a není možné dělit třídu, může škola rozšířit asistenční podporu nebo je možné doplnit výuku o přítomnost dalšího pedagoga. Podpora se specifikuje podle požadavků na podporu pedagogické práce s žákem ve výuce, na podporu pohybu, orientace v prostoru, komunikace a sebeobsluhy.</p>	

	<p>III. 5. 1 A Asistent pedagoga podle § 5 odst. 3</p>	<p>Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáků vyžaduje činnost asistenta pedagoga vymezenou v § 5 odst. 3 při jeho vzdělávání, přitom jeho přítomnost není nezbytná po celou dobu vyučování, může tak být využíván i pro další žáky s obdobnou potřebou tohoto podpůrného opatření.</p> <p>Rozsah podpory se stanovuje podle náročnosti podpory na skupinu žáků, nebo na 1 žáka, není-li ve třídě více žáků s potřebou činnosti asistenta pedagoga. Speciální vzdělávací potřeby žáků, pro jejichž vzdělávání je nezbytná podpora pedagoga asistentem pedagoga, nemusí být stejného druhu.</p> <p>Rozsah podpory týdně: a) 9 hodin přímé pedagogické činnosti b) 14 hodin přímé pedagogické činnosti c) 18 hodin přímé pedagogické činnosti d) 23 hodin přímé pedagogické činnosti e) 27 hodin přímé pedagogické činnosti</p> <p>Školské poradenské zařízení doporučí rozsah potřeby přímé pedagogické činnosti. Jestliže potřeba neodpovídá přesně možnostem rozsahu podpory týdně podle této přílohy, doporučí školské poradenské zařízení tu z možností rozsahu podpory týdně, která je svým rozsahem nejbližší vyšší.</p> <p>Konkrétní rozsah práce související s přímou pedagogickou činností školské poradenské zařízení neurčuje.</p>	<p>a): P2 x 0,25 b): P2 x 0,3889 c): P2 x 0,5 d): P2 x 0,6389 e): P2 x 0,75</p>
	<p>III. 5. 1 B Asistent pedagoga podle § 5 odst. 3</p>	<p>Pro podporu aktivit žáků ve školském zařízení, nevykonává-li právnická osoba vůči nim rovněž činnost školy. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb vyžaduje činnost asistenta pedagoga vymezenou v § 5 odst. 3.</p> <p>Rozsah podpory týdně: 9 hodin přímé pedagogické činnosti</p>	<p>P2 x 0,25</p>

<p>5. Personální podpora</p> <p>A) ve škole</p> <p>B) ve školském zařízení</p>	<p>III. 5. 2 A Asistent pedagoga podle § 5 odst. 4</p>	<p>Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáků vyžaduje činnost asistenta pedagoga vymezenou v § 5 odst. 4 při jejich vzdělávání, přítomnost jeho přítomnost není nezbytná po celou dobu vyučování, může tak být využíván i pro další žáky s obdobnou potřebou tohoto podpůrného opatření.</p> <p>Rozsah podpory se stanovuje podle náročnosti podpory na skupinu žáků, nebo na 1 žáka, není-li ve třídě více žáků s potřebou činnosti asistenta pedagoga. Speciální vzdělávací potřeby žáků, pro jejichž vzdělávání je nezbytná podpora pedagoga asistentem pedagoga, nemusí být stejného druhu.</p> <p>Rozsah podpory týdně: a) 9 hodin přímé pedagogické činnosti b) 14 hodin přímé pedagogické činnosti c) 18 hodin přímé pedagogické činnosti d) 23 hodin přímé pedagogické činnosti e) 27 hodin přímé pedagogické činnosti</p> <p>Školské poradenské zařízení doporučí rozsah potřeby přímé pedagogické činnosti. Jestliže potřeba neodpovídá přesně možnostem rozsahu podpory týdně podle této přílohy, doporučí školské poradenské zařízení tu z možností rozsahu podpory týdně, která je svým rozsahem nejbližší vyšší. Konkrétní rozsah práce související s přímou pedagogickou činností školské poradenské zařízení neurčuje.</p>	<p>a): P4 x 0,25 b): P4 x 0,3889 c): P4 x 0,5 d): P4 x 0,6389 e): P4 x 0,75</p>
	<p>III. 5. 2 B Asistent pedagoga podle § 5 odst. 4</p>	<p>Pro podporu aktivit žáků ve školském zařízení, nevykonává-li právnická osoba vůči nim rovněž činnost školy. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb vyžaduje činnost asistenta pedagoga vymezenou v § 5 odst. 4.</p> <p>Rozsah podpory týdně: 9 hodin přímé pedagogické činnosti.</p>	<p>P4 x 0,25</p>
	<p>III. 5. 3 A Další pedagogický pracovník</p>	<p>V případech, kdy jsou ve třídě, oddělení nebo studijní skupině více než 4 žáci uvedení v § 16 odst. 9 zákona anebo je výuka žáků ve zdůvodněných případech natolik náročná, že jí nepostačuje podpora asistentem pedagoga, je možné doplnit výuku o dalšího pedagogického pracovníka (skladba žáků vyžadujících podpůrná opatření).</p> <p>Rozsah podpory: a) v předškolním vzdělávání: 0,5 úvazku pedagogického pracovníka b) v základním vzdělávání: 0,5 úvazku pedagogického pracovníka c) ve středním vzdělávání: 0,5 úvazku pedagogického pracovníka</p>	<p>a): P5 x 0,5 b): P1 x 0,5 c): P1 x 0,5</p>

	III. 5. 4 A Školní psycholog/školní speciální pedagog	Pokud je ve škole souběh okolností (lokalita, počet žáků s potřebou podpory, skladba žáků vyžadujících podpurná opatření ve třetím stupni), které vyžadují přítomnost školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, je navržena podpora těmito odborníky.	a) 0,5 úvazku školní psycholog P3 x 0,5 b) 0,5 úvazku školní speciální pedagog P3 x 0,5
6. Hodnocení	Toto podpurné opatření zahrnuje postupy uvedené v předchozích stupních, respektuje specifické nároky na činnost žáků, specifikuje hodnotící kritéria, třídu hodnocených vlastností i hodnotící škálu; provádí kriteriální úpravy hodnocení, využívá slovní hodnocení, formativní i sumativní hodnocení žáka, podporuje autonomní hodnocení (sebehodnocení) žáka a všechny prvky hodnocení zvyšující motivaci žáka k učení. Významně zohledňuje sociální kontext hodnocení a směřuje k podpoře žáka v jeho učení - hodnocení žákovi indikuje konkrétní postupy v učení.		
7. Intervence	Intervence ve třetím stupni zahrnuje postupy spočívající v zajištění předmětu speciálně pedagogické péče. Předmět speciálně pedagogické péče je zajišťován pedagogy školy s rozšířenou kompetencí pro oblast speciální pedagogiky, speciálními pedagogy nebo psychology školy nebo školského poradenského zařízení. Zahrnuje předměty speciálně pedagogické péče uvedené ve druhém stupni podpurných opatření, doplněné např. o zrakovou stimulaci, bazální stimulaci u žáků s mentálním postižením, práci s optickými pomůckami, logopedickou péčí; u žáků, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, se věnuje rozvíjení sluchového vnímání, odezírání, rozumění mluvené řeči a její produkci, českému znakovému jazyku, dále se věnuje prostorové orientaci, případně dalším oblastem speciálně pedagogické péče. Současně zahrnuje intervence také poradenskou činnost školy, zejména školního psychologa a školního speciálního pedagoga, nebo školského poradenského zařízení.		
	III. 7 Předmět speciálně pedagogické péče	Předmět speciálně pedagogické péče podle specifik obtíží žáka zajistí škola nebo školské poradenské zařízení ve spolupráci. Rozsah: 2 h/týden reedukační skupiny (max. 4 žáci) Skupinová práce; individuální práce pouze v případě, že pro daného žáka nelze využít skupinovou formu zařazením do již existující skupiny.	P1 x 0,1

8. Úpravy podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání	III. 8 A. Úprava podmínek přijímání ke vzdělávání	Pravidla pro uzpůsobení podmínek pro přijímací řízení ke střednímu vzdělávání a příslušný vzor doporučení školského poradenského zařízení je stanoven jiným právním předpisem ¹⁴⁾ . Ředitel jiné školy uzpůsobí průběh přijímacího řízení pro uchazeče s potřebou podpůrných opatření třetího stupně, respektuje funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb uchazeče, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení, které mohou ovlivnit průběh přijímacího řízení. Pokud je to potřebné, umožní ředitel školy přítomnost podporující osoby, použití dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob nebo využití prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace. Škola postupuje na základě doporučení školského poradenského zařízení.		
	III. 8 B. Ukončování vzdělávání maturitní zkouškou upraveno jiným právním předpisem ⁹⁾	Skupiny a kategorie podle jiného právního předpisu ⁹⁾ odpovídající třetímu stupni podpůrných opatření	Skupiny 2 a 3	U žáků s potřebou podpůrných opatření třetího stupně jsou respektovány funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb žáka, jeho onemocnění nebo postižení ovlivňující konání maturitní zkoušky. Žák je zařazen do příslušné kategorie pro konání maturitní zkoušky. Při úpravě podmínek konání maturitní zkoušky je nutné zohlednit aktuální zdravotní stav žáka.
			ZP-2	Žáci pracují s upravenou zkušební dokumentací, s výjimkou žáků zařazených do kategorií SP-2-N a SPUO2-N, mají navýšený časový limit a je jim upraveno prostředí pro konání maturitní zkoušky. Mohou používat kompenzační pomůcky. Žáci kategorií a skupin SP-2 a SP-3-T nekonají poslechový subtest didaktického testu z cizího jazyka.
			SP-2; SP-2-N; SP-3-T SPUO-2; SPUO-2-N	

	<p>III. 8 C. Úprava podmínek dalšího ukončování vzdělávání</p>	<p>I. Závěrečná zkouška v oborech středního vzdělání s výučním listem: Ředitel školy umožní žákovi, u kterého byla v průběhu vzdělávání uplatňována podpůrná opatření třetího stupně, aby byla zohledněna i v průběhu konání praktické a teoretické zkoušky na základě doporučení školského poradenského zařízení. U žáků s potřebou podpůrných opatření třetího stupně jsou respektovány funkční důsledky obtíží žáka, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení a na základě toho je upravována zkušební dokumentace žáka a průběh zkoušky, je umožněno vykonání zkoušky za přítomnosti další osoby - obvykle asistenta pedagoga nebo osobního asistenta.</p> <p>II. Závěrečná zkouška v oborech středního vzdělání: Ředitel školy umožní žákovi, u kterého byla v průběhu vzdělávání uplatňována podpůrná opatření třetího stupně, aby byla zohledněna i v průběhu konání závěrečné zkoušky, na základě doporučení školského poradenského zařízení. U žáků s potřebou podpůrných opatření třetího stupně jsou respektovány funkční důsledky obtíží žáka, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení. Rozsah podpory obvykle vyžaduje prodloužení času pro konání zkoušek, vytvoření pozitivního klimatu a uzpůsobení zkušební dokumentace a průběhu zkoušky, s případným využitím asistenta pedagoga nebo jiné osoby poskytující podporu. Obdobně je upravována dokumentace pro žáky s potřebou Braillova písma nebo používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, či s potřebou využívání prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace.</p> <p>III. Konzervatoř - ukončení absolutoriem a vyšší odborné vzdělání - ukončení absolutoriem: Přiměřeně se uplatní pravidla pro závěrečnou zkoušku v oborech středního vzdělání pro žáky s potřebou podpůrných opatření ve třetím stupni (II).</p>	
<p>9. Prodloužení délky vzdělávání</p>	<p>Pokud to speciální vzdělávací potřeby vyžadují (zejména u žáků z odlišného kulturního prostředí nebo žijících v odlišných životních podmínkách), je možné v případě potřeby prodloužit délku základního, středního a vyššího odborného vzdělávání o 1 rok.</p>		
<p>10. Pomůcky</p>	<p>Pomůcky a speciální učebnice jsou uvedeny v části B tohoto přehledu. Ve výjimečných případech lze použít obdobné speciální učebnice, speciální učební pomůcky nebo kompenzační pomůcky, pokud jejich použití povede k naplnění vzdělávacích potřeb žáka; přitom musí být dodržena normovaná finanční náročnost podpůrného opatření. Pro další skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, které nejsou taxativně uvedeny, se volí speciální učebnice, speciální učební pomůcky a kompenzační pomůcky v souladu s jejich speciálními vzdělávacími potřebami, vždy v odpovídajícím stupni podpůrných opatření. Při navrhování kompenzačních a speciálních učebních pomůcek se dbá na posouzení jejich potřebnosti, zejména v případě že jsou již poskytnuty z jiných zdrojů.</p>		